

Høgskulen på Vestlandet

Samfunnsfag 3, emne 4 - Masteroppgave

MGUSA550-O-2022-VÅR2-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	02-05-2022 09:00	Termin:	2022 VÅR2
Sluttdato:	16-05-2022 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Masteroppgave		
Flowkode:	203 MGUSA550 1 O 2022 VÅR2		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	529
--------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	26941
---------------	-------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av masteroppgaven min *

Ja

Er masteroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er masteroppgaven skrevet ved bedrift/uirksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

MASTEROPPGAVE

Befolkningsnedgang i norske
distriktskommuner

Population declines in the rural
municipalities of Norway

Nicolay Aall Tveit

Grunnskolelærerutdanning 5.-10. trinn

Samfunnsfag

Fakultet før lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Gro Marit Grimsrud

Innleveringsdato: 15.05.2022

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til allekilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf.

Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12

-1.

Population declines in the rural municipalities of Norway

A study of how the municipality of Årdal is working to increase their population

Befolkningsnedgang i norske distriktskommuner

En studie av Årdal kommunes arbeid for å øke tilflyttingen

Abstract

This thesis builds on the forecasts from SSB (Statistisk sentralbyrå), which say that the population in Norway will become increasingly urbanised in the following decades. The largest cities will continue to grow, while most of the rural municipalities will face a decline

in population. The rural municipalities will have to deal with this decline to a varying degree, but the municipality which is estimated to face the most sinister development according to the SSB is Årdal, located in Vestland county, with an expected loss of every fourth inhabitant from the year 2020 until 2050. The purpose of the project is to research the way in which Årdal municipality is working to incline the number of people moving to their municipality. The theoretical foundation builds on theories on district politics, migration theories, and migration work. The empirical data in the project is gathered by using a qualitative approach in the form of three person-interviews with informants in the municipality of Årdal who possesses great insight, knowledge and influence tied to the population challenges faced in the decades to come. The analyses chapter takes a closer look on three main questions: *Areas of focus in the migration work, targeted audiences and strategies and tools.*

The most significant findings in the study shows that the municipality's largest focus to hamper the population-decline is to create jobs. It is all well and nice that there is access to spectacular nature and exiting cultural opportunities, but if there are not enough jobs and interesting enough jobs in the area, it will not help sufficiently. Thus, the focus is to create jobs in Årdal to attract workers to the municipality, and hopefully that they then also will live there and raise children there. An example of this strategy is the creation of the project called «A hundred governmental jobs within 2025». This initiative is implemented to reduce the place's vulnerability to the cyclical fluctuations in the industry. Additionally, the creation of the initiative called «Tilflytterkontoret» is something the informant thinks has had a great influence on the population numbers. This is an initiative which consists of one to two employees whose main task is to work with people who has recently moved to Årdal or are just considering moving to Årdal. Additionally, they work with promoting Årdal in different social medias. Whether this significant influence is real or not, is probably too early to tell, but the latest population numbers is however positive. However, this can also just be down to the Corona-pandemic's consequences.

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar utgangspunkt i prognosene fra SSB (Statistisk sentralbyrå) som peker på at befolkningsutviklingen i Norge de kommende tiårene vil være preget av en sterk urbanisering. De største byene vil vokse videre, mens de fleste distriktskommuner i landet vil oppleve befolkningsnedgang. Distriktskommunene vil bli rammet av dette i varierende grad, men blant de kommunene som kommer verst ut av SSBs prognoser er Årdal kommune i Vestland fylke, som er estimert å miste omtrent hver fjerde innbygger frem til år 2050. Oppgavens formål er å kartlegge hvordan kommunen jobber for å øke tilflyttingen til bygden. Det teoretiske rammeverket i oppgaven bygger på teorier for distriktpolitikk, flytteforskning, og tilflytningsarbeid. Oppgavens empiri baserer seg i hovedsak på kvalitative metoder i form av tre personintervjuer med informanter i Årdal kommune som sitter med ulik innsikt, kunnskap og innflytelse knyttet til kommunens befolkningsutvikling. Oppgavens analysekapittel tar for seg tre hovedpunkter: *Fokusområder i tilflytningsarbeidet, målgrupper og strategier og virkemidler.*

De mest sentrale funnene i studien viser at kommunens desidert største fokusområde for å gjøre noe med denne utviklingen dreier seg om arbeidsplasser. Det er vel og bra med både flott natur og gode kulturtilbud i bygden, men det kommunen mener å være den store faktoren som søkelyset bør settes på, er mange nok og gode nok arbeidsplasser for å tiltrekke seg kvalifiserte arbeidstakere og dermed forhåpentligvis flere innbyggere. Eksempelvis er initiativet «100 statlige arbeidsplasser innen 2025» iverksatt for å minske bygdens sårbarhet ovenfor konjunktursvingninger i industrien. I tillegg er kommunens opprettelse av det såkalte «Tilflytterkontoret» noe de mener har hatt, har og kommer til å ha en stor betydning for å gjøre SSBs prognoser til skamme. Dette handler om ansettelsen av en til to personer som jobber daglig med folk som nettopp har flyttet til bygden eller bare vurderer å flytte til bygden, samt promotering av bygden på nett og i sosiale medier. Hvorvidt arbeidet faktisk virker eller ikke synes å være noe tidlig å bedømme, selv om de siste innbyggertallene som er registrert er oppløftende. Om dette i hovedsak skyldes pandemiens virkninger eller fruktbart arbeid fra kommunens side er for tidlig å fastslå.

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært både interessant og spennende, men også utfordrende til tider. For at jeg omsider er kommet i mål med oppgaven, etter å ha vært igjennom en prosess som har strukket seg godt over et år, har jeg mange å takke.

Veilederen min det siste året, Gro Marit Grimsrud har vært avgjørende for at jeg skulle klare å komme i mål. En stor takk til henne for å følge meg opp gjennom hele prosessen og til stadighet ta seg tid til å komme med konstruktive og hjelpsomme innspill og tilbakemeldinger.

Alle de tre informantene fortjener også en stor takk, ikke bare for å si seg villig til å la meg intervju dem, men også for å utvise entusiasme og engasjement for prosjektet, og for å sette av tid til meg i en travel hverdag under utfordrende omstendigheter knyttet til Koronapandemien. Uten deres velvillighet hadde ikke dette forskningsprosjektet latt seg gjennomføre.

Min far, Jørgen, fortjener også en stor takk for hjelp med korrekturlesing av oppgaven.

I tillegg rettes en takk til venner, medstudenter og familie for fine diskusjoner og tips gjennom forskningsprosessen.

Innholdsfortegnelse

Abstract	2
Sammendrag	4
Forord	5
Figurliste	8
1. Innledning	8
1.1 <i>Bakgrunn og problemstilling</i>	9
1.2 <i>Gangen i oppgaven</i>	11

2. Teorier og litteratur om distriktsutvikling	12
2.1 <i>Norsk distriktsutvikling</i>	12
2.1.1 Strategier	12
2.1.2 «Top-down strategier/eksogene vekststrategier»	12
2.1.3 «Bottom-up strategier/endogene vekststrategier»	13
2.2 <i>Å selge distriktene – «commodification of the rural»</i>	15
2.3 <i>Promotering av bygden</i>	16
2.4 <i>Sport- og friluftsentusiastene og kommersialisering av natur</i>	18
2.5 <i>«Den rurale idyll» - det gode liv på landet</i>	19
2.6 <i>Målgrupper for tilflyttingsarbeidet - Hvem ønskes til bygden?</i>	21
2.7 <i>Utfordringer knyttet til «Tilflytningshierarkiet»</i>	22
2.8 <i>Flytteforskning</i>	23
2.8.1 Generelt	23
2.8.2 Halså kommune som eksempel	24
3. Metode	26
3.1 <i>Forskningsdesign: Tilflyttingsarbeidet i Årdal som case</i>	26
3.2 <i>Valg av kvalitativ metode – med kvantitative hint</i>	27
3.3 <i>Kvalitativt intervju – valg av informanter</i>	28
3.4 <i>Utforming av intervjuguider</i>	29
3.5 <i>Gjennomføring av personintervjuer</i>	30
3.6 <i>Tid og sted</i>	31
3.7 <i>Samtykker og informasjon</i>	32
3.8 <i>Transkripsjon og analyse av datamateriale</i>	33
3.9 <i>Studiens reliabilitet</i>	33
3.10 <i>Studiens validitet</i>	34
3.11 <i>Etiske hensyn i forskningsprosjektet</i>	35
4 Studieområdet: Årdal kommune	36
4.1 <i>Om Årdal kommune</i>	36
4.2 <i>Historisk bakgrunn- før krigen</i>	37
4.3 <i>Historisk bakgrunn- etter krigen</i>	39
4.4 <i>Flytting til og fra Årdal siste 20 år</i>	40

<i>4.5 Fødselsoverskudd</i>	42
<i>4.6 SSBs befolkningsframskrivinger frem mot 2050</i>	43
5. Analyse: Tilflytningsarbeidet i Årdal	45
<i>5.1 Fokusområder i tilflytningsarbeidet</i>	45
5.1.1 Innledning	45
5.1.2 «Alt er sammensatt, men du kommer ikke utenom arbeid»	46
5.1.3 Natur- og friluftsmuligheter	50
5.1.4 Urbane kvaliteter – kulturtilbud	51
<i>5.2 Hvem er målgruppene?</i>	52
5.2.1 Tilbakeflyttere - «Det har en verdi for oss at du kommer»	52
5.2.2 Livsstilsflyttere fra utlandet	55
5.2.3 De som flytter grunnet jobb	56
5.2.4 De uønskede eldre	57
5.2.5 De udefinerte	58
<i>5.3 Strategier og virkemidler i tilflytningsarbeidet</i>	59
6. Drøfting	60
<i>6.1 Hvordan passer Årdal inn i forestillingen om «Den rurale idyll»?</i>	61
<i>6.2 Viktigheten av arbeidsplasser</i>	63
<i>6.3 Hvem er det egentlig som ønskes til bygden?</i>	64
<i>6.4 Tilflytterkontorets rolle i flyktningkrisen</i>	66
<i>6.5 I hvilken grad er Årdal gjenstand for kommodifisering?</i>	67
7. Avslutning	68
<i>7.1 Fokusområder i tilflytningsarbeidet</i>	68
<i>7.2 Målgrupper</i>	69
<i>7.3 Strategier og virkemidler</i>	70
Referanseliste	71
Vedlegg	76

Figurliste

Figur 1: Oversikt over Årdals beliggenhet i landet (Google Maps, 2022)

Figur 2: Oversiktsbilde av Årdalstangen, tidlig 1900-tallet (Allkunne.no 2011)

Figur 3: Graf som viser befolkningsutviklingen i Årdal kommune 1951-2021 (Kilde: SSB Statistikkbanken, tabell 06913)

Figur 4: Grafer som viser inn-, ut- og nettoinnflytting i Årdal, år 2000-2021 (Kilde: SSB Statistikkbanken, tabell 06913)

Figur 5: Diagram som viser oversikt over nettoinnvandring, netto innenlandsk flytting og fødselsoverskudd i Årdal 2000-2020 (Kilde: SSB tabell 06913: Befolkning og endringer, etter region, år og statistikkvariabel og 05426: Flyttinger, etter region, år og statistikkvariabel.

Figur 6: Grafer som viser levendefødte, døde og fødselsoverskudd i Årdal år 2000-2021 (Kilde: SSB tabell 06913)

Figur 7: Graf som viser ventet befolkningsutvikling for Årdal kommune 2020-2050 (Kilde: SSB tabell 12882)

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og problemstilling

Av SSBs statistikk kan en se at det har vært trenden de siste tiårene at befolkningen i Norge blir mer og mer urbanisert. De største byene vokser for hvert år som går, mens de mindre distriktskommunene sliter med synkende folketall. Flere folk flytter fra de mindre stedene til de større byene enn omvendt, og det resulterer i en skjev aldersstruktur som igjen gjør at det fødes færre barn i distriktene. Som prognosene for befolkningsutviklingen viser, betyr dette ytterligere nedgang i folketallet i distriktene. En slik nedadgående spiral er det vanskelig å komme ut av. Har befolkningsnedgangen først tatt til, er det svært vanskelig å stoppe den.

En nedgang i innbyggertall har flere negative sider. Hans Olav Bråtå (2020, s. 9) trekker frem de harde prioriteringene som kommuner med synkende folketall må gjøre som følge av lavere inntekter og mindre arbeidskraft. Det kan gi behov for å kutte eller omplassere offentlige tilbud og goder som skole- og barnehageplasser, og helse- og omsorgstjenester. Slike tilbudskutt kan ofte være konfliktskapende i kommunene og gi grobunn for ytterligere misnøye som igjen forsterker den negative spiralen og fremmer fraflytting.

Siden problemet med befolkningsnedgang har vært kjent i lengre tid, har det også blitt drevet et systematisk arbeid for å motvirke dette både fra statlig hold og lokalt i kommunene. I Norge har vi lenge hatt et tverrpolitisk mål om å opprettholde et spredt bosetningsmønster, og i den forbindelse har det vært satt i gang tiltak og prosjekter for å hindre fraflytting og stimulere til tilbakeflytting og nyinnflytting i distriktene. Den demografiske utviklingen har likevel vist at denne politikken ikke har klart å motvirke urbanisering. I oktober 2019 oppnevnte regjeringen Solberg det såkalte demografiutvalget som skulle utrede konsekvensene av demografiutfordringer i distriktene. I rapporten fra utvalget heter det at «Utvalget mener det er positivt og viktig for Norges del at befolkningen i distriktene opprettholdes» (NOU, 2020:15, s 12). En faktor utvalget fremhever som vesentlig, er å ikke overvurdere betydningen av utviklingen i folketallet i kommunene isolert sett. Det er fordi det er ventet en utflating i folketallet som skyldes at befolkningen i distriktene eldes. Frem mot

2040 er det ventet at andelen personer over 80 år vil doble seg. Hvis en kommune har et stabilt innbyggertall, men andelen personer i pensjonsalder øker for hvert år, er det ikke nødvendigvis en tilfredsstillende utvikling. Da vil færre personer bidra i arbeidslivet, og lokalsamfunnet vil med det ikke være bærekraftig, til tross for at folketallet holder seg stabilt. Å få yngre folk til å flytte til distriktene er derfor viktigere enn noensinne.

Denne oppgaven handler om Årdal. Årdal er den kommunen i Norge som ifølge SSB (Leknes, 2020) har den dystreste prognosen for befolkningsutvikling frem mot 2050. Det er ventet en nedgang i folketallet på hele 23,3 prosent. Med dette bakteppet er problemstillingen følgende:

Hvordan arbeider Årdal kommune for å øke tilflyttingen?

Hensikten med oppgaven er å undersøke kommunens tanker rundt denne utviklingen som de både står midt oppe i og som er ventet å fortsette i de neste tiårene. Videre er målet å få vite mer om hva kommunen har gjort, gjør og kommer til å foreta seg for å stagnere eller snu denne utviklingen. I min oppgave er ikke den primære hensikten å ta stilling til om dette tilflyttingsarbeidet er vellykket eller treffsikkert, men heller å få innblikk i hvordan kommunen tenker rundt denne problemstillingen.

Årdal er på ingen måte alene når det gjelder å drive tilflyttingsarbeid. En undersøkelse fra 2013 viste at hele 241 av 306 distriktskommuner driver en eller annen form for aktivt tilflytningsarbeid (Grimsrud & Aure, 2013). Den nevnte undersøkelsen fant at de fleste kommunene la til grunn ideen om den rurale idyll for sitt arbeid med å lokke til seg tilflyttere. Med det menes at de i svært stor grad dyrker lokalsamfunnets særegne sider, og fremhever forskjellene mellom det livet der tilbyr i forhold til livet man kan ha i byen. Det virket som om kommunene tok det for gitt at om man vil flytte til distriktet, er det fordi man vil velge vekk karrieremuligheter og isteden prioritere mer tid til familie, trygge oppvekstvilkår for barn, rolige omgivelser og de muligheter nærhet til naturen gir. Forfatterne kritiserte denne strategien blant annet for å bygge opp under tradisjonelle kjønnsrollemønstre og for å ikke ha forstått at dagens unge både vil ha familie og utdanningsrelevant jobb. Videre fant undersøkelsen et mindre antall kommuner som satset på sporty ungdom, og la vekt på de unike og eksotiske mulighetene kommunen hadde for heftig og bratt friluftsliv, gjerne knyttet til snø og fjell. Også denne strategien ble kritisert for å rette seg inn mot en snever målgruppe som var mest opptatt av fritid og lite fokusert på jobb. Grimsrud & Båtevik (2016) mener at

mye tyder på at ikke alle er velkomne til bygden. De antyder at Bygde-Norge først og fremst vil ha de som er mest mulig lik de som allerede bor der – enten i form av tilbakeflyttere eller andre som tilflyttingsapparatet finner «egnet» til å bo i bygden. De som er mest egnet er da de som kommer på grunn av en søken etter den rurale idyllen.

I lys av dette er jeg interessert i å finne ut i hvilken grad dette gjelder for Årdal. Er det også slik i Årdal at kommune penser seg inn på en spesiell gruppe tilflyttere?

1.2 Gangen i oppgaven

Videre i oppgaven vil det først bli presentert det teoretiske rammeverket, som tar for seg teorier og litteratur om distriktsutvikling i den hensikt å kartlegge hva tidligere forskning sier om situasjonen Årdal kommune står i.

Dernest følger metodekapitlet som redegjør for oppgavens metodiske tilnærming og hvorfor disse valgene er blitt tatt. I dette kapitlet sees det nærmere på fordeler og ulemper ved de valgte metodene, samt tanker om hva som fungerte bra i datainnsamlingen og hva som kunne vært gjort annerledes.

Etter metodekapitlet ser vi nærmere på studiestedet Årdal og hvordan fremveksten av denne bygden har vært. Her vil det bli sett nærmere på bygdens historiske bakgrunn og hva som ligger bak dagens utfordrende situasjon.

Deretter følger analysekapitlet som legger frem oppgavens empiriske resultater. Her ser vi nærmere på det viktigste og mest sentrale som informantene sier og setter empiri i sammenheng med teori.

Etter analysekapitlet følger et drøftingskapittel der funnene blir drøftet og diskutert nærmere. Her sees det nærmere på resultatene fra datainnsamlingen og diskuterer funnene som blir gjort.

Til slutt vil det komme en avslutning av oppgaven som tar mål av seg til å oppsummere oppgavens viktigste punkter på en presis og kortfattet måte.

2. Teorier og litteratur om distriktsutvikling

2.1 Norsk distriktsutvikling

2.1.1 Strategier

Etter andre verdenskrig var Norge i en skjør tilstand og mye handlet om hvordan man skulle gjenoppbygge landet. Det ble vedtatt fra politisk hold at man ville ha et spredt bosetningsmønster og holde liv i de små stedene over hele landet. Dette var det både økonomiske grunner til, men også militærstrategiske grunner. Det økonomiske grunnlaget var grunntanken om at man i landet burde utnytte så mye som mulig av både kulturelle og naturlige ressurser i et land for å maksimere det økonomiske utbyttet. I tillegg var det faktum at Norge deler landegrense i nordområdene med Russland en viktig grunn for å øke bosetningen og vise sin tilstedeværelse i disse områdene gjennom militært nærvær. Dette er en viktig grunn til at man mente det var viktig å opprettholde aktivitet og liv i også dette området, for å skape levedyktige lokalsamfunn som kunne utnytte så mye som mulig av Norges landområder. (Grimsrud, 2019, s. 3)

2.1.2 «Top-down strategier/eksogene vekststrategier»

Etter krigen og utover 1960-tallet gjorde de teknologiske løsningene det mindre arbeidskrevende å drive eksempelvis jordbruk på norske landsbygder. Man stod da ovenfor en utvikling der maskiner tok over en rekke av oppgavene som hadde sysselsatt folk i distriktene tidligere og dette førte til at arbeidstakere søkte seg fra bygdene og inn til byene og distriktsentrene for annen type arbeid. Denne urbaniseringen ble på en side sett på som

positiv fordi det var en del av moderniseringsprosessen landet gikk gjennom, og man ville se økonomisk vekst i byene. Samtidig bredte det seg med denne utviklingen en bekymring hos norske myndigheter om at denne fraflyttingen fra den norske landsbygden ville kunne få signifikante negative konsekvenser. Denne bekymringen handlet om at man ved en slik sentraliseringsprosess ikke ville være i stand til å utnytte de naturlige, økonomiske ressursene i hele landet. Konsekvensen av denne bekymringsfulle utviklingen ble at myndighetene iverksatte det som kalles en *top-down strategi*, eller *eksogen vekststrategi*. Boken *Hva skjer i Nord-Norge* (1966) av Ottar Brox kan sees på som startskuddet for den norske distriktpolitikken. I denne boken adresserer Brox utfordringene knyttet til politikken som føres i distriktene Nord-Norge og hvordan dette påvirker landsdelen. *Top-down* strategien gikk ut på at man la føringer på det norske bosettingsmønsteret fra toppen, representert ved myndighetene og nedover til kommunene og distriktene. Incentivene som ble iverksatt for å hindre fraflyttingen fra bygdene var blant annet innføringen av økonomiske subsidier som skulle restaurere falleferdige bedriftslokaler og skape nye arbeidsplasser i distriktene. Innen industriarbeidsplasser ble det innført kraftige, økonomiske subsidier for å stimulere til aktivitet og økonomisk vekst. Også innen jordbrukssektoren ble det innført sterke økonomiske støtteordninger for å hindre at bønder la ned næringen sin i distriktskommunene. Et annet grep som ble tatt i dette ærend var å utbedre infrastrukturen i de perifere områdene for å gjøre det mer attraktivt å både arbeide og bosette seg her.

Disse ordningene var viktige i arbeidet mot sentraliseringen, likevel var det desidert viktigste tiltaket som ble iverksatt utvidelsen av den norske velferdsstaten til de norske kommunene som bidro til å skape nye arbeidsplasser i distriktene. Gjennom denne jobbskapingen i de mange kommunene overalt i landet, klarte man å hindre fraflyttingen fra de norske småkommunene og spesielt fraflyttingen av norske, unge damer fra distriktskommunene var man fornøyd med å ha stoppet. Denne perioden ble kalt «den gyldne tidsalder» og foregikk på 1970-tallet, da det var her den største oppblomstringen i Distrikts-Norge fant sted. Fokuset fra myndighetene var sterkt på å sikre jevnbyrdige vilkår for dem som bodde i byene og dem som ville bosette seg på de mest avsidesliggende stedene. Derfor ble det også satt inn økonomiske ressurser for å sikre dette, gjennom eksempelvis innføringen av velferdstjenester overalt i landet. (Grimsrud, 2019)

2.1.3 «Bottom-up strategier/endogene vekststrategier»

Gjennom 1960- og 70- årene var det de eksogene vekststrategiene som var det dominerende bildet i distriktpolitikken. Men utover 1980-årene så man en dreining i dette synet på hvordan å drive distriktpolitikken. Ikke bare i Norge, men over store deler av Europa var tendensen at man endret fokuset fra å styre bosetningsmønsteret fra toppen av, til å heller skulle la kommunene selv ta ansvaret for å sikre egen levedyktighet, denne retningen ble kalt *Bottom-up strategier* eller *endogene vekststrategier*. Denne endringen var delvis grunnet de enorme kostnadene det hadde for landet å subsidiere næringene i distriktene og man så at dette ikke nødvendigvis var noe som var bærekraftig lenger. Det bredte seg også en oppfatning om at utvikling var noe som burde starte fra bunnen av, i lokalsamfunnene selv heller enn myndighetsstyrt. Fra 1980-årene fikk denne tilnærmingen større og større fotfeste og man så at det var de lokale aktørene, i form av kommuner og fylkeskommuner som i stor grad tok over styringen av de ulike stedenes utvikling. Her var tanken at landets myndigheter skulle frasi seg ansvaret for de perifere kommunene og gi kontrollen over til de lokale som gjerne hadde bedre forutsetninger for å vite hvilke grep som burde gjøres for å videreutvikle de mange distriktene rundt om i landet. Dette skulle gjøres i samarbeid med lokale bedrifter og aksjonærer for å sikre utviklingen av lokale prosjekter slik at man klarte å nå de målene man satte seg. I 2003 ble det formelle ansvaret for distrikts- og regionalpolitikk overført til fylkeskommunen. (Grimsrud, 2019, s 5)

2.1.4 «neo-endogenous development»

De endogene vekststrategiene førte med seg mye positivt, som lokale initiativer og tiltak. Likevel ble det tydelig at denne lokalstyrte distriktpolitikken eksponerte noen vesentlige utfordringer. Mange småkommuner var rett og slett for små og perifere til å mestre sin egen utvikling. Noe som også var på fremmarsj var den økende globaliseringen, noe som gjorde at det ikke lengre holdt å løse problemer og utfordringer innad i lokalsamfunnet. Her lanserte Ray (2001) begrepet «neo-endogenous development», som beskriver distriktpolitikken som noe som fortsatt skal være lokalt forankret, men som i større grad evner å se ut over sitt eget lokalsamfunn og samarbeide med omkringliggende aktører og dra nytte av omverden. I *neoendogenous development*-tilnærmingen er det fortsatt kommunene som har ansvaret for å øke sin egen attraktivitet, men man ser nå mer etter hvilke muligheter man har lokalt for å tiltrekke seg folk utenifra. Eksempelvis har det vært en sterk tendens til at det etableres lokale kompetanse- og forskningssentre i distriktene, samt økonomiske støttepakker til lokale

bedrifter som de enkelte kommunene ser på som positive for lokalsamfunnets utvikling. (Grimsrud, 2019, s 5)

Det som har vært gjeldende de senere årene er at distriktspolitikken har endret seg fra å være rettet først og fremst mot utkantene, til nå å bli rettet mot regionsentre. Grimsrud argumenterer (med henvisning til Woods, 2005) for at dette vitner om at distriktene blir sett på som (passive) steder for rekreasjon og boområder, mens regionsentrene er der den økonomiske aktiviteten foregår. Over tid har altså regionalpolitikken endret seg fra å se på distriktene som steder for produksjon, til å se på distriktene som et sted for konsumpsjon.

2.2 Å selge distriktene – «commodification of the rural»

Fra å være steder som ble sett på som viktige for produksjon av mat, energi og industrivarer, hevder mange forskere at man i den senere tid har sett en dreining til at man heller ser på bygder i seg selv som en handelsvare. Man snakker da om «commodification of the rural». Vi ser flere eksempler på at landlige steder, utkanter og distrikt, selges ved hjelp av historier eller bilder av hvordan «det gode liv» kan leves på disse stedene til forskjell fra i byen (Fløysand & Jacobsen, 2007). Fløysand og Jacobsen hevder at det i den internasjonale litteraturen er en gjenganger at det er utenforstående, gjerne aktører uten direkte tilknytning til bygden som hovedsakelig ønsker å skape dette landlige eller idylliske bilde av bygden. Mens Fløysand og Jacobsen (2007) bruker en case fra Sogndal til å vise at det like så gjerne er folk med tilknytning til bygden («insiders» som de selv ordlegger seg) som driver fram dette narrative. Der det er bygdens egne som ønsker å skape dette landlige bildet av bygden, er dette eksemplifiseringen av den endogene vekststrategien, der det er lokale aktører som har ansvaret for å skape vekst i lokalsamfunnet. Med det fokus som norske distriktskommuner har hatt på *attraktivitet* i de senere årene, er det grunn til å tro at det er nokså vanlig at «insiders» driver denne utviklingen selv. Som jeg skal vise i denne oppgaven, er Årdal et eksempel på det.

Kommodifiseringen (å gjøre noe om til en salgsvare) av rurale områder som fenomen er noe som ikke bare har funnet sted i Norge, men også i store deler av Europa. Dette var en prosess

som for alvor skjøt fart på 80- og 90-tallet, da det ble gjort store teknologiske fremskritt innen jordbruket. Det kom nye og bedre løsninger på markedet og store deler av industrien ble effektivisert. Som en følge av denne effektiviseringsprosessen ble det færre jobbmuligheter i de landlege områdene, og folk måtte flytte eller pendle til byene. Landområdene rundt byene utviklet seg da til å bli steder som i større grad er preget av å være boligområder og rekreasjonsområder, enn produksjonsområder hvor folk jobber. De ble altså steder for konsumsjon (Fløysand & Jacobsen, 2007, s 209). Her må man huske at disse ideene er utviklet i England som har et helt annet produksjons- og bosettingsmønster enn Norge. Når man snakker om at landsbygda er omdannet fra å være et sted som produserer råvarer for handel, til å gjøre bygdene om til en handelsvare i seg selv, så er ikke er en beskrivelse av de faktiske forhold; Distrikts-Norge produserer varer som aldri før. Det er derimot *imaget* til distriktene som nå i mindre grad handler om rollen de har i Norges økonomi. I stedet ser Distrikts-Norges image ut til i større grad handle om at landsbygden eller distriktene har helt andre egenskaper; egenskaper som man gjerne forbinder med ferie og fritid (Flø, 2016; Grimsrud & Båtevik, 2016). Det er dette nye imaget flere distriktskommuner ønsker å promotere (Grimsrud & Aure, 2013).

2.3 Promotering av bygden

Sentralt i kommodifiseringsprosessen er gjerne å promotere sitt budskap om at landet eller distriktbygder har helt andre egenskaper enn hva storbyen kan tilby.

For ikke bare blir rekreative aktiviteter og fartsfylt spetakkel kommersialisert, men også fraværet av aktiviteter blir gjort til omsettelige varer. Stillheten, estetikken, utsikten og den friske luften blir på samme måte transformert og omsatt til konsum for profitt, enten direkte i form av inngangspenger til et eventuelt oppbygd utsiktspunkt eller indirekte gjennom bilder og språket benyttet i markedsføringen (Flø, 2016, s. 33).

Som Bjørn Egil Flø adresserer i sin doktoravhandling er det en rekke måter og innfallsvinkler å selge ideen om bygden på. Ulike steder har ulike kvaliteter og det gjelder å finne hvilke sterke sider og muligheter som ligger i stedet.

Med kommodifiseringen av landsbygden følger også behovet for å nå ut til folket og få turistene til bygdene for å kunne benytte seg av dette glansbildet. Det hjelper ikke stort å

kunne tilby disse glansbildene av bygden gjennom opplevelser og særpreg hvis ikke det ligger til grunn en strategi for å få markedsført seg til de aktuelle målgruppene. Slik promotering eller strategier for salg av steder var et fenomen som ble adressert allerede i 1993 av Chris Philo og Gerry Kearns i artikkelen «*A critical introduction to the selling of places*». Her ser en igjen en rekke av aspektene som preger temaet i Norge den dag i dag. Selv om eksemplene her er hentet fra Frankrike for over 30 år siden, er fellestrekkene vesentlige. De peker også på hvordan «lokale myndigheter og lokale entreprenører ofte jobber sammen, for å selge et bilde av et spesielt «sted», ofte en bygd eller by, så det blir attraktivt for firmaer, turister og selv egne innbyggere å komme dit» (Philo & Kearns, 1993, s. 3. Egen oversettelse). Dette ser vi igjen i hvordan de norske bygdene jobber i dag, der eksemplene er mange på hvordan den organiserte promoteringen av bygdene er iverksatt for å stimulere til aktivitet og vekst (Grimsrud & Aure, 2013).

Som Flø peker på i sin avhandling, er aktørene som jobber med denne fremstillingen av bygdene opptatt av å skape et bilde som de mener at målgruppen ønsker. Fotografer og stylisten går ikke ut og tar tilfeldige bilder av hvordan landskapet og bebyggelsen faktisk er, det er fordi det ofte er tilfelle at landsbygden da ikke fremstilles særegen nok. Det er ikke like idyllisk med store, effektive maskiner egnet for det moderne jordbruket, som det er med en gammel, falleferdig traktor foran åkeren (Flø, 2016, s. 34) Et svært tydelig og beskrivende bilde av denne fremstillingen av sted uten beskrivelse av realitetene, trekker Flø frem ved å referere til en artikkel av Georg Hughes i 1991 som lyder følgende: «...frisert og nærmest malerisk bilde av det skotske høylandet, totalt forskjellig fra det utarmede og undertrykte høylandet historien forteller om» (Flø, 2016, s. 35). Et eksempel som setter problematikken på spissen er det utvilsomt, likefullt er det beskrivende av hvordan landsbygdens fremstilling ikke nødvendigvis står i stil til realitetene. Philo og Kearns bruker enda sterkere ord når de beskriver denne kontrasten mellom virkelighet og fremstilling i promoteringen og bruker følgende formulering «conscious and deliberate manipulation of culture in an effort to enhance the appeal and interest of places» (Philo & Kearns, 1993, s. 3). Ved slik «manipulasjon av kulturen» pekes det også på at dette kan være grunnlag for konflikter. Dette gjerne i den forstand at hvis aktører som tar mål av seg å promotere et sted, da gjerne gjennom slike glansbilder eller svulstige formuleringer, kan dette være grobunn for irritasjon i den eksisterende befolkningen på stedet. Hovedpoenget de trekker frem er at selv om denne promoteringen gjerne skjer i beste mening og gjøres for å bidra positivt for bygden, er det ikke nødvendigvis tilfelle hvis ikke innbyggerne føler at fremstillingen er riktig. Det vil gjerne

være negativt å ta bilder til reklamebruk, hvis bildene inneholder motiver som ikke reelt befinner seg i området, men er konstruert ene og alene i den hensikt å fungere som symboler for den idylliske landsbygden (Philo & Kearns, 1993, s. 3). Denne balansegangen er viktig å være seg bevisst når en skal utforme reklame for- eller promotere bygder og steder. Det er ikke vanskelig å forstå at folk vil at bygden deres skal fremstilles som den er, fordi de glansbildene som selges gjerne gir inntrykk av at de som bor i bygdene henger igjen i tradisjonelle livsmønstre, eller alternativt at de alle er adrenalinjunkier som står på ski eller rafter hele dagen. Å legge vekt på sterke sider ved en plass er altså en ting, men det er viktig at man da ikke går for langt i å ensrette markedsføringen av et sted. Ett stedsimage kan vanskelig dekke alle de ulike identitetene en bygd består av (Lien, 2012).

Vi skal nå se nærmere på to typiske bygdebilder eller «stedsimages» som norske bygder har brukt i sin markedsføring. Den ene er fortellingen om den rurale idyll og den andre er fortellingen om nærhet til naturen.

2.4 Sport- og friluftsentusiastene og kommersialisering av natur

En egenskap som gjerne trekkes frem med landsbygden til fordel for byen, er tilgangen på sportsmuligheter og friluftsliv. Lokalsamfunnene er gjerne naturnære bygder som gir muligheter man ikke har i byen. Nærheten til fjell, fjord og villmark er noe som appellerer til mange og dermed er dette også noe de rurale lokalsamfunnene frister med for å få folk til å flytte til bygden. Men det er forskjell på hvordan naturen brukes i stedspromoteringen.

Enkelte steder ser ut til å ha spesialisert seg på det man kan kalle «bratt friluftsliv», mens andre framhever mer tradisjonelt friluftsliv og estetisk vakkert landskap. Det er førstnevnte jeg skal gå videre med her, og komme inn på eksempel fra Sogndal.

Sogndal var et av casene som Grimsrud og Aure (2013) studerte. De fant at Sogndal i motsetning til mange andre kommuner, ikke prøvde å bygge opp under det stereotypiske bildet av Bygde-Norge som stedet for urørt natur og stillhet. I stedet har de promotert Sogndal på en noenlunde helhetlig måte som et sted for kule ungdommer som går på høyskole og som har friluftspregede og adrenalinfylte fritidsinteresser. Grimsrud og Båtevik (2016)

understreker at denne måten å selge distriktene på, bygger opp under forestillingen om at distriktene er et sted for konsum og ikke for produksjon.

Fløysand og Jacobsen (2007) trekker også frem Sogndal som et godt eksempel på kommodifisering av en bygd. Fra å være en liten plass som ikke var særlig kjent for den gjengse nordmann for noen tiår tilbake, vet de fleste noe om Sogndal i dag. Det mener de kommer av at man har satset på og bygget opp en konkurransedyktig fotballklubb her, og at dette også har gitt vesentlig promotering og økt interesse fra sponsorer og investorer. I Sogndal pekes nettopp fotballklubben på som instrumentell for å trekke frem hva bygden er kjent for og hvilke «egenskaper» den har. «Via Fosshaugane Campus, har fotballklubben bidratt til kommodifiseringen av bygden Sogndal ved å bygge oppunder narrative om at det landlige ikke handler om villmark eller et sted for eventyrlystne turister, men et sted for idrett, utvikling og innovasjon for kreative (unge) folk» (Fløysand & Jacobsen, 2007, s. 207).

Dette illustrerer hvordan bygder og tettsteder gjerne finner sitt eget fokusområde som de gjerne vil at utenforstående skal knytte bygden til. Sogndal vil gjøre seg bemerket utover bygdens grenser for nettopp å legge til rette for unge mennesker som interesserer seg for og har ambisjoner innen sport.

I masteroppgaven til Sturle Grøtta Grav ser han nærmere på nettopp dette med den økende interessen for friluftsliv og hvordan dette har endret karakter fra å være noe man gjorde på egenhånd, til å bli noe som kommersialiseres gjennom aktører som legger til rette for slike aktiviteter i naturen. «Flere og flere aktører, kanskje spesielt i distriktene, ønsker å bruke naturen og friluftslivet som grunnlag for næringsvirksomhet i form av turer, kurs eller andre aktiviteter» (Grav, 2010, s. 27). Det fremkommer tydelig at selve interessen for friluftsliv og aktivitet i villmarken er noe som har tiltatt de siste tiårene og som ventes å fortsette å tilta i styrke. «Opplevelsene har dermed blitt salgsvarer hvor en kan betale for den kompetansen man mangler, og deltakerne tenderer til å bli kunder snarere enn deltakere, med rett til å forlange valuta for pengene (Grav, 2010, s. 27). Med dette ser vi at tilflytting av naturinteresserte kan skape arbeidsplasser. Etter hvert som folk flytter til landsbygden for å kunne drive med friluftsliv, kommer også de kommersielle aktørene med fordi det skapes et marked. Og med markedet og aktørene etablert, vil det også bli behov for arbeidskraft hos disse aktørene.

2.5 «Den rurale idyll» - det gode liv på landet

I boken «Fra bygd og fjord til kafebord», som kom i år 2000 adresseres debatten som vokste frem om hvor i Norge det var man fant «Det gode liv». Sosiologen Andreas Hompland peker her på at «det gode liv» ikke nødvendigvis bare er å finne på landet, men heller at det har blitt plassert der. Livet på den norske landsbygden har blitt tilegnet en symbolsk egenverdi og kvalitet i seg selv. En oppfatning av at det beste er å bo på landet fordi du da er fri fra byens mas og kaos. Som også Hans Christian Sørhaug stemmer i, er bygdelivet blitt sett på som et symbol på vår stolte nasjon og noe man skal være stolt over, mens derimot livet i byen ikke er sett på som «ekte» nok (Husmo & Johnsen, 2000, s. 7).

Da denne debatten blusset opp rundt tusenårsskiftet var det tidvis steile fronter og dette illustreres godt i boken «Fra bygd og fjord til kafebord» der det vises til en uttalelse fra daværende kommunal- og regionalminister Odd Roger Enoksen: «Jeg er godt på linje med nyere trend-forskning når jeg regner med at stadig flere, «urbane» mennesker vil foretrekke å forlate storbyene- og velge å bo og leve på ganske små, men meget livskvalitetspregede steder etter hvert». Med denne uttalelsen kunne en se at landsbygden ble tilegnet egenskaper som de norske byene mangler, noe som provoserte og som makte frem et svar fra motstanderne som derimot mente at «det gode livet» var å finne i nettopp storbyene: Aftenpostens journalist Geir Salvesen kom da med følgende tilsvarende på Enoksens uttalelse: «Kampen om din norske sjel er i gang. Regjeringen har erklært krig mot urbanismen og ansatt positivitetsagenter for bygdene. Du skal skremmes og fristes dit du kom fra. Men byen er hipp og det urbane liv er in. Headhunterne vil ha de urbane. For de er mer åpne».

Som de to foregående utsagnene illustrerer, var det på denne tiden en svært polarisert debatt om hvor det gode liv skulle finnes. Det var tydelig at det enten var å finne i det tjukkeste sentrum eller så langt ute på landsbygden som mulig. Begge sider syntes også det var fordelaktig å fremstille motparten som et håpløst alternativ og sin egen side som den eneste veien til «det gode liv». De som bor på bygden eller som forfekter deres standpunkt hevder i så måte at bygdelivet representerer det egalitære samfunn med en helhetlig tilværelse der alle føler omsorg for hverandre. Mens byen derimot representerer stress, heterogenitet, usikkerhet, ensomhet osv. De som derimot står på «byens side» fremhever det urbane livet i byen som en

arena med mange muligheter og et dynamisk liv. Mens man da ser på bygden som trangsynt, konservativt og umoderne (Husmo & Johnsen, 2000, s. 9). Ideen om den rurale idyll – eller det gode liv på landet – har preget mye av stedspromoteringen og tilflyttingsarbeid til norske distriktskommuner de senere årene. Grimsrud og Aure (2013, s. 153) fant at de aller fleste distriktskommunene i landet oppga ett eller flere av følgende faktorer de bruke i sin markedsføring: «gode oppvekstvilkår», «livskvalitet» og «vakker natur». Alle disse motivene passer godt inn i det som blir omtalt som den rurale idyll. Grimsrud og Aure (2013) spør om disse faktorene harmonerer med det potensielle tilflyttere tiltrekkes av eller oppgir som flyttegrunn.

2.6 Målgrupper for tilflyttingsarbeidet - Hvem ønskes til bygden?

Gjennom sine undersøkelser har Grimsrud og Aure (2013) utarbeidet *Tilflytterhierarkiet*, som kategoriserer tilflyttere fra minst til mest ønsket i bygdene. Utgangspunktet for de fleste tilflyttingsarbeidene er at omtrent alle er velkomne og det er ikke så nøye hvem man er eller hvor man kommer fra så lenge man har lyst å bosette seg i bygden. Likevel er det slik at tilflyttingsarbeidet har ulike målgrupper og det er noen som er enda mer ønsket enn andre. Ifølge *Tilflytterhierarkiet* (Grimsrud & Aure 2013) kan en kategorisere tilflyttergrupper inn i fem kategorier. Utarbeidelsen av denne modellen er gjort ved spørreundersøkelser av kommuneansatte som driver med tilflyttingsarbeid ulike steder i landet (Grimsrud & Båtevik, 2016, s. 289). Denne formen for rangering av borgere har noen negative sider som vi skal gå nærmere inn på senere, men først gjøres det en gjennomgang av de fem ulike målgruppene *Tilflytterhierarkiet* adresserer.

- **Tilbakeflytterne**

Målgruppen som troner øverst i hierarkiet og som regnes som mest ønsket er folk som er født og oppvokst i bygden, men på et tidspunkt har flyttet vekk, eksempelvis for å studere. «Potensielle tilbakeflyttere er uten tvil den mest attraktive målgruppen for tilflyttingsarbeidet» (Grimsrud & Båtevik, s. 289). Dette har å gjøre med tanken om at denne målgruppen allerede har en forkjærlighet for hjemstedet og at det da vil være lettere å lokke

dem hjem igjen enn andre. I tillegg er dette ofte en attraktiv målgruppe fordi det er snakk om unge mennesker som kan være i jobb og bidra i lokalsamfunnet.

(Grimsrud & Båtevik 2016, s. 290)

- **Barnefamilier fra Norge, Norden, Nederland- Livsstilsflyttere**

Denne målgruppen blir sett på som nesten like attraktiv for distriktskommunene å lokke til seg som tilbakeflytterne. Det vektlegges her at disse barnefamiliene har tilegnet seg en genuin kjærighet til stedet, til tross for at de ikke kommer derifra. I tilflytningsarbeidet er det også en svært vesentlig faktor at barnefamiliene ofte ønsker ro og stabilitet, noe distriktskommunene ofte viser til at de kan tilby. *Livsstilsflyttere* er folk som kommer til stedet fordi de her kan praktisere den livsstilen de ønsker seg. Ofte i naturnære omgivelser, i kontrast til hvilke muligheter det er i en trang storby. (Grimsrud & Båtevik 2016, s. 291-292)

- **Barnefamilier som kommer pga. jobb, samt unge og single**

Denne gruppen omfatter stort sett alle som kommer til bygden grunnet arbeid. Enten det er barnefamilier eller unge single som kommer til bygden i all hovedsak fordi de har fått seg en god jobb her. Denne gruppen er i høyeste grad sett på som velkomne til bygden, dette fordi de tross alt er produktive og bidrar til samfunnet. De tar jobber lokalt og betaler skatt som igjen er positivt for lokalsamfunnet. Likevel er denne gruppen ikke sett på som noen som er verdt å satse særskilt på, fordi de ikke regnes for å ha en genuin kjærighet eller tilknytning til stedet. (Grimsrud & Båtevik 2016, s. 293-294)

- **De uelskede og oversette**

På bunnen av *Tilflytninghierarkiet* finner vi grupper som egentlig ikke er ønsket i bygden. I denne gruppen finner vi eldre personer, denne gruppen sees ikke på som særlig attraktiv fordi de verken er i stand til å produsere barn til bygden eller bidra i arbeidslivet. Andre som faller innunder denne kategorien er de såkalte lykkejegerne. Dette er en gruppe som ser sitt snitt til å utnytte bygdens goder og tilbud, for så å flytte videre så snart det dukker opp noe bedre.

(Grimsrud & Båtevik 2016, s. 294-295)

2.7 utfordringer knyttet til «Tilflytningshierarkiet»

Som vi har sett i de foregående avsnittene, fremkommer det tydelig av Grimsrud og Båteviks studier at det eksisterer en tydelig kategorisering av borgere. Selv om det ikke sies med ord, er

det utvilsomt slik at noen borgere er mer velkomne i lokalsamfunnene enn andre. Dette kan høres ut som en negativ og kynisk tilnærming til tilflytningsarbeidet, selv om det i stor grad ligger logiske forklaringer bak disse prioriteringene. Selv om det i teorien er gunstig for lokalsamfunnet å tiltrekke seg unge tilbakeflyttere, som det vises til som den mest ønskede målgruppen, er det ikke nødvendigvis slik i praksis.

I det moderne samfunnet drar unge voksne etter endt skolegang ut fra lokalsamfunnet og studerer ut ifra sine interesser og evner. Studieretning og karrierevei velges i liten grad ut ifra hvilke muligheter og stillinger som hjembygden kan tilby. Et problem som bygdene støter på i arbeidet med å lokke utflyttere tilbake til bygden, er at kompetansen de har tilegnet seg ute gjennom studier og erfaring, gjerne ikke matcher de behovene de lokale bedriftene søker etter. Slik havner en gjerne inn i en ond sirkel der unge mennesker flytter fra bygdene, for så å ikke flytte tilbake senere grunnet mangelen på jobber som passer dem. «Selv samfunn som produserer mange arbeidsplasser med høye krav til formell og reel kompetanse, opplever en mismatch mellom tilbud og etterspørsel i kompetanse» (Båtevik m.fl. 2013 i Grimsrud & Båtevik 2016, s. 297). Et av hovedproblemene med en slik kategorisering av borgere dreier seg altså om hvorvidt strategiene er egnet til å nå målene som settes. Det blir med dette en form for idealisme at en skal fremfor alt annet få tilbake «egne» innbyggere, når det ikke er passende arbeid til dem der. At arbeidsinnvandrere som kommer annensteds fra er mindre ønsket fordi de føler mindre tilhørighet eller kjærlighet til stedet blir et paradoks når en ser at det ofte er denne målgruppen som har de beste forutsetningene for å bli i bygden. Derfor hevder Grimsrud og Båtevik at det kunne vært en god ide å arbeide for å motvirke videreflyttingen, heller enn å jobbe for å få allerede utflyttede borgere til å flytte tilbake. (Grimsrud & Båtevik 2016, s. 297-298)

2.8 Flytteforskning

2.8.1 Generelt

Innen flytteforskning finnes det en rekke ulike teorier som sier noe om hva som driver folk i denne prosessen. Det som likevel er tydelig, er at flytteprosesser er noe som ikke enkelt lar seg forklare med en enkeltfaktor. «Flyttesituasjoner og -valg er komplekse og innvevd i folks ulike biografier» (Boyle & Halfacree 1998 & Papastergiadis 2000). Der det for noen er enkelt å flytte på seg over lengre avstander og over kort tid, er dette for andre en mye mer omfattende prosess, som krever både planlegging og koordinering. O'Reilly (2012) presenterer i sitt teoretiske rammeverk for å forstå flytting og migrasjon tilnærminger som søker å kombinere fokus på materielle faktorer som jobb og bolig, med refleksivitet og spørsmål om identitet og tilhørighet. Innunder disse overordnede faktorene, finnes det igjen utallige forhold som fungerer som både push- og pullfaktorer som er med å påvirke folks flyttemønster. Kompleksiteten i flyttebeslutninger gjør at dette er noe som vanskelig lar seg telle og måle på en enkel måte. I neste delkapittel vil jeg presentere et eksempel på en kommune som slet med dramatisk befolkningsnedgang og hvordan arbeidet med å su denne utviklingen foregikk. Her belyses ulike utfordringer og synsvinkler på hvordan dette arbeidet kan være svært krevende og komplekst.

2.8.2 Halså kommune som eksempel

For en rekke norske distriktskommuner har det vært og kommer fortsatt til å være en negativ befolkningsutvikling. En vesentlig del av prosessene med å snu, eller i det minste å stagnere denne utviklingen, er å identifisere hvor det nytter å sette inn tiltak. Noen faktorer er svært vanskelig eller umulig for en kommune å påvirke, mens andre forhold kan en endre på slik at det påvirker befolkningsutviklingen. Denne problematikken er noe mange småkommuner sliter med, og en rekke tiltak har blitt prøvd ut for å påvirke utviklingen. Men er den negative utviklingen først begynt, viser det seg ofte vanskelig å snu trenden. «Når kommunen din ligger høyest på fraflyttingsstatistikken kan det faktisk ikke bare gå en vei. Ytterligere forverring er en høyst reell mulighet» (Ellingsen, 2014, s. 22). Artikkelen til Ellingsen belyser hvordan Nordmøre-kommunen Halså stod ovenfor en slik utvikling, med drastisk synkende folketall og hvordan de da først og fremst identifiserte hvor problemene lå.

Telemarksforskning som ledet prosjektet identifiserte her at den største, negative faktoren var forhold som hadde påvirket arbeidsmarkedet. Eksemplene fra Halså var at det hadde vært nedleggelse i alt fra matproduksjon og den videregående skolen, til reiseliv og turisme. Disse nedleggelsene fører så til fraflytting, som igjen driver den onde spiralen videre og gjør at det er færre innbyggere i bygden til å benytte

seg av ulike handelstilbud. Derfor var det i dette tilfellet utvilsomt at det var arbeidsmarkedet som stod for den største og viktigste faktoren når det gjaldt nedgang i folketallet. Videre peker artikkelen på at strukturelle forhold også har spilt en rolle. I dette ligger det forhold som avstand til større byer og mangel på effekt fra de omkringliggende kommunene (Ellingsen, 2014, s. 22). Men dette er forhold som ikke lar seg gjøre mye med, i alle fall ikke på kort sikt. Det som derimot er mulig å påvirke fra kommunens side er arbeidsmarkedet.

En annen strukturell faktor som påvirket Halsens innbyggertall negativt, var alderssammensetningen og den tilhørende fødselsbalansen. Men dette er også noe som er vanskelig å påvirke direkte. I modellen som her ble utarbeidet viste det seg at det var to ting som påvirket flyttemønster, det var *flyttefaktorer* og *arbeidsplassvekst*. *Flyttefaktorer* inkluderte her alt som ikke hadde med arbeidsplasser å gjøre, som eksempelvis god skole og trivelig sentrumsområde. Men det viste seg at disse forholdene hadde vært rimelig gode hele tiden, derfor stod man igjen med en klar faktor som man burde rette søkelyset mot, nemlig *arbeidsplassvekst*. «Det var helt klart den røde boksen i diagrammet. Det var *her* Halsen slet med utviklingen» (Ellingsen, 2014, s. 23). Det som fremkom videre var at det å skulle påvirke arbeidsplassene i den offentlige sektoren er noe som kom til å koste mer enn det smakte, da dette gjerne er tunge prosesser som tar tid og er vanskelig å påvirke. Det man da stod igjen med er den private sektoren og hvordan å rette tiltak mot denne.

Ved å utarbeide en slik modell som Telemarksforskning her gjorde for Halsen kommune, oppnådde de en viktig ting. Det å få forskningsmessig grunnlag for å uttale seg om hvor problemet til bygden ligger, viste seg svært viktig. Mange ville påstå at det ikke var noen overraskelse at arbeidsplasser stod sentralt i kommunens utfordringer. Likefullt trekkes endeløse diskusjoner frem der det var blitt hevdet at hovedproblemet var alt fra «skolesammenslåing, veistandard, fergekapasitet, sentrumsutvikling, sykehusavstand og mangel på treningssenter og kaffebarer» (Ellingsen, 2014, s. 24). Med forskningsrapporten i bunnen fikk man stilnet den verste diskusjonen og etablert en enighet om at det var på arbeidsmarkedet ressursene måtte settes inn.

Ved å fastslå at det var på arbeidsmarkedet hovedproblemet befant seg, samt at dette var et område som det var mulig å påvirke ble det lettere å sette inn konkrete tiltak. Det man fra kommunens side gjorde av tiltak var å opprette flere stillinger som skulle rette seg inn mot det lokale næringslivet, samt å øke samarbeidet bedriftene imellom. I tillegg ble det lagt vekt på

økt boligbygging som i seg selv er positivt, men også i form av flere arbeidsplasser (Ellingsen, 2014, s. 24). Tilfellet til Halså, som artikkelen her beskriver trenger ikke være representativt for alle distriktskommuner, men likefullt kan det være med å gi en pekepinn på hvor problemene ligger og hvilke tiltak som eventuelt kan iverksettes for å motvirke en negativ befolkningsutvikling. Eksempelet illustrerer også kompleksiteten i utfordringene knyttet til befolkningsnedgang i distriktene og at det ikke alltid er noen enkel løsning på denne problematikken.

3. Metode

I dette metodekapitlet skal jeg redegjøre for mitt forskningsdesign og hvilke metoder jeg har benyttet meg av for å finne svar på problemstillingen som adresseres i oppgaven: «*Hvordan arbeider Årdal kommune for å øke tilflyttingen?*».

3.1 Forskningsdesign: Tilflyttingsarbeidet i Årdal som case

Prosjektet bygger på et casestudiedesign. Casestudie er en samlingsbetegnelse på ulike forskningsdesign som har det til fellers at de studerer en eller flere caser som er avgrenset i tid og rom (Postholm & Jacobsen, 2018). Siden min studie er avgrenset til å studere det avgrensede feltet «tilflyttingsarbeid» i Årdal kommune slik det drives i dag, så passer dette godt. Postholm og Jacobsen understreker at konteksten er viktig i casestudier. Jeg er ikke ute etter å si noe generelt om tilflyttingsarbeid – men jeg er interessert i å finne ut hvordan dette drives i Årdal. Derfor har jeg også valgt å inkludere et kapittel om Årdal, slik at det blir tydelig hvilken kontekst tilflyttingsarbeidet foregår i.

Grønmo påpeker at «valget av problemområder er et resultat av hva forskerne *kan* studere, hva de *vil* studere, og hva de mener *bør* studeres (Grønmo, 2016, s. 86). Vurderingene som er gjort i denne prosessen har vært et resultat av nettopp hva som *kan*, *vil* og *bør* studeres. Dette stemmer også godt med prosessen jeg har gått igjennom med å utforme forskningsspørsmålet. Det var for meg tidlig klart at jeg ville skrive om et tema innen demografi og befolkningsutvikling, men akkurat hva jeg ville undersøke og hvordan forskningsspørsmålet skulle se ut, ble ikke klart før jeg fikk diskutert dette med veileder og det viste seg at dette var et prosjekt som kunne la seg gjennomføre. At det var nettopp Årdal kommune jeg valgte som case ble klart etter forarbeidet jeg gjorde med å undersøke hvilke kommuner i Norge og fortrinnsvis på Vestlandet som hadde de dystreste prognosene for befolkningsnedgang i årene som kommer. SSBs statistikk-kart viste at av alle kommunene på Vestlandet, var det Årdal som var ventet å være distriktskommunen foran noen som kom til å synke mest i folketall frem mot 2050. Kommunen lå også helt i bunnen når det gjelder statistikken for hele Norge i samme tidsrom. Det viste seg at Årdal også hadde satt i verk tiltak for å gjøre noe med befolkningssituasjonen. Tanken var da at det i et slikt tilfelle ville kunne komme frem klare strategier og tanker fra kommunens side som gjelder hvordan denne utfordringen skulle angripes. Forhåpentligvis ville det også være klarere og større mengde informasjon å hente ut her, heller enn i en kommune med mer moderate prognoser for befolkningsutvikling.

I casestudier kan man bruke flere metoder for å undersøke den spesifikke casen. Når casen er et sted, er feltarbeid en naturlig metode å bruke. «Området eller stedet observasjonen skal foregå, kalles *felt*, og gjennomføringen av observasjonen omtales derfor som feltarbeid (Grønmo, 2020, s. 156). Selv om Grønmos eksempel er skissert for *observasjon*, er det også relevant for datainnsamling i form av intervjuer. «Innen geografifaget brukes *feltarbeid* om at man faktisk er ute i «felten», altså på et sted (bygd, klasserom, etc.) for å samle/produsere data» (G. M. Grimsrud, personlig kommunikasjon, 10. mai 2021). Innenfor geografifaget kan feltarbeid omfatte en rekke forskjellige fremgangsmåter, for eksempel deltakende observasjon, personintervju og gruppeintervju, og man trenger ikke være i feltet så lenge som for eksempel antropologer har tradisjon for. Som andre former for forskningsarbeid har også feltarbeidet vært i endring opp igjennom historien. Fra å være en passiv prosess der man observerte andre, har feltarbeidet utviklet seg til å bli forstått som en læringsprosess. I mitt tilfelle var jeg i hovedsak ute etter å lære da jeg dro til Årdal for å intervju og for å få en viss følelse av stedet. Når en gjennomfører en empirisk studie i et lokalsamfunn, er det viktig å

være de etiske dilemmaene bevisst. For ved en slik forskningsstudie kan en fort ende opp i vanskelige situasjoner. Som Simonsen og Koksvik (2020) trekker frem, finnes det en rekke utfordringer knyttet til feltarbeid, flere av dem etiske. Den etiske delen av et slikt forskningsprosjekt står svært sentralt og vil bli adressert senere. Før det skal jeg presentere de ulike datainnsamlingsmetodene jeg kommer til å bruke i feltarbeidet.

3.2 Valg av kvalitativ metode – med kvantitative hint

Det skilles ofte mellom *kvalitativ* og *kvantitativ metode*. I mitt forskningsprosjekt er det valgt en kvalitativ tilnærming til datainnsamlingen da det er vurdert som mest hensiktsmessig for å få svar på forskningsspørsmålet. For å beskrive forskjellen mellom kvalitative og kvantitative studier, kan det være relevant å se på noen vesentlige trekk ved de to metodene. «Grovt og enkelt skissert kan data karakteriseres som kvantitative, dersom de uttrykkes i form av rene tall eller andre mengdetemer. Data som ikke uttrykkes på denne måten er kvalitative. (Grønmo, 2016, s. 22). Dette er en enkel forklaring av forskjellen mellom det kvalitative og det kvantitative, men illustrerer likefullt hvorfor det i mitt prosjekt er valgt en kvalitativ tilnærming til datainnsamlingen. Det å hente ut tall om fraflytning og tilflytning til norske distriktskommuner ville vært kvantitative data, mens det å gjennomføre personintervjuer for å forhøre seg om tanker, ideer og strategier mot fraflytning, vil være en kvalitativ tilnærming. Viktig er det likevel å påpeke at de to retningene kvalitativ og kvantitativ ikke er konkurrerende metoder, men snarere komplementære metoder som kan utfylle hverandre for å belyse et tema best mulig (Grønmo, 2016, s. 24). Derfor har jeg i oppgaven også inkludert elementer fra det kvantitative, i form av befolkningsstatistikk, for å gi kontekst og sammenheng til den kvalitative dataen, som utgjør hovedvekten av empirien i oppgaven.

3.3 Kvalitativt intervju – valg av informanter

For å få et best mulig innblikk i hvordan Årdal kommune jobbet med å få økt befolkningen, var det relevant å intervju noen av dem som befinner seg i posisjoner som gir dem makt og innsikt i temaet som skulle undersøkes. I prosessen med å velge ut disse informantene, har jeg

benyttet meg av et *strategisk utvalg*. Dette konseptet dreier seg om at utvelgelsen av intervjuobjekter ikke er tilfeldig, men derimot bygger på systematiske vurderinger av hvilke enheter som ut fra teoretiske og analytiske formål er mest relevante og mest interessante (Grønmo, 2016, s. 103).

Jeg gjennomførte til sammen tre intervjuer. Et var med en ansatt på det nyopprettede *Tilflytterkontoret* i Årdal, ved navn Hanne Stedje. Hun ble valgt fordi hun jobbet direkte med tilflyttingsarbeid og det var åpenbart at hun hadde innsikt i nettopp det temaet jeg skulle undersøke. Det andre var med ordfører i Årdal kommune, Hilmar Høl. Tanken her var at den øverste politiske lederen i kommunen også ville ha noen klare meninger rundt befolkningssituasjonen i Årdal, og hva man kan gjøre for å snu utviklingen. Siste intervju ble gjennomført med kommunedirektøren i Årdal kommune, Stig Stark-Johansen, som i kraft av å være den øverste administrative leder i kommunen har synspunkt og kunnskap om planer og strategier for å øke befolkningen. Disse tre informantene sitter med ulik kunnskap i kraft av sitt yrke, men har til felles at de jobber med fraflytningsproblematikken i Årdal og besitter kunnskap på dette området.

Innen den kvalitative datainnsamlingen, så jeg det som mest hensiktsmessig å utføre uformelle intervjuer. «Dette opplegget består av samtaler mellom intervjueren og de ulike intervjuobjektene. Verken spørsmålene eller svaralternativene er fastlagt på forhånd» (Grønmo, 2016, s 141). Ved valg av en slik metode, vil man kunne dekke et bredt område og få svar på spørsmål man ikke nødvendigvis lurte på i utgangspunktet. Tanken var her at samtaleene skulle flyte så fritt som mulig og intervjuobjektene da ville føle seg fri til å trekke frem saker og temaer de selv mener har verdi for intervjuet. Dette viste seg også i praksis å fungere utmerket, da informantene til stadighet kom på nye ting de ville snakke om, selv om ikke de ble spurt om dette direkte.

3.4 Utforming av intervjuguider

Et sentralt element ved utformingen av et uformelt intervju bygger på at samtalen ikke skal være fastlåst og spesifikke spørsmål skal ikke besvares. Det var likevel svært viktig å utforme en *intervjuguide*. «Intervjuguiden beskriver i grove trekk hvordan intervjuet skal gjennomføres, med hovedvekt på hvilke tema som skal tas opp med intervjuobjektet»

(Grønmo, 2020, s. 168). I utformingen av intervjuguide til mitt prosjekt, var det sentralt å se på hvilke aktører det er som skal intervjues. Eksempelvis var det noe forskjell i hvilke spørsmål som er høyrelevant å diskutere med ordføreren i lokalsamfunnet, kontra ansatte på tilflytningskontoret. Selv om det overordnede temaet er det samme, var det fordelaktig å utforme spørsmål som rettet seg mot den enkeltes ansvarsområder, for å sørge for så konkrete og gode svar som mulig. Intervjuguidene finnes i vedlegg 2, 3 og 4.

Selve intervjuguiden ble utformet som et semistrukturert intervju, dette for å ha nok spørsmål å ta av i tilfelle informantene selv ikke hadde utfyllende nok svar på noen av spørsmålene. Håpet var likevel at intervjuet skulle være av en uformell karakter og fremtone seg like mye som en avslappet samtale som et intervju. I samtalene med informantene, ble det tydelig at mangel på svar og informasjon ikke ble noe problem. Vurderingen som måtte gjøres var heller hvorvidt noen av spørsmålene i intervjuguiden måtte sløyfes, da tiden ble brukt på andre spørsmål og temaer som informantene mente var relevante for temaet. Her lærte jeg mye.

3.5 Gjennomføring av personintervjuer

Datainnsamlingen for masterprosjektet fant sted sent på året 2021 da hverdagen fortsatt var preget av koronapandemien. Med dette tatt i betraktning var det en mulighet å gjøre som man er blitt vant med de siste årene, å gjennomføre intervjuene over internett, via *Zoom*, *Teams* eller liknende. Dette er en løsning som har fått fotfeste etter pandemien brøt ut og er gunstig både med tanke på miljøet og for å spare tid og penger. Likefullt vurderte jeg det dit hen at det ville være av vesentlig verdi å fysisk reise inn til Årdal og gjennomføre personintervjuene ansikt til ansikt. Denne vurderingen gikk på at det i seg selv ville gi et bedre inntrykk ovenfor informantene at jeg som forsker tok meg tid til å faktisk selv reise inn til Årdal fra Bergen, som er en ca. fire timer lang kjøretur. Da viser man også med handling at dette prosjektet er viktig og man er villig til å investere i det. Ettersom jeg skulle intervjuer både en ansatt på tilflytterkontoret, samt kommunens ordfører var jeg da avhengig at disse personene sa seg villig til å sette av tid i en ellers travel hverdag til å snakke med meg. Om det ville utgjort noen forskjell å gjøre intervjuene digitale, når det gjelder respondentenes svar på spørsmålene mine, vil jeg neppe få noe svar på. Likefullt var det vesentlig for meg å legge så godt til rette for gode og utfyllende svar fra respondentene som mulig. Som Grønmo peker på er «datainnsamlingen ved uformell intervjuing basert på at samhandlingen eller

kommunikasjonen mellom forskeren og respondenten fungerer godt. Når forskeren skal gjennomføre intervjuingen, er det derfor viktig å etablere en god kommunikasjonssituasjon.» (Grønmo, 2016, s, 170)

I forbindelse med gjennomførelsen av de to intervjuene jeg på forhånd hadde avtale om, som var med Hanne Stedje på *tilflytterkontoret* og ordfører Hilmar Høl, møtte jeg tilfeldigvis også på kommunedirektøren som jeg fikk slått av en prat med. Dette var også en person jeg så det som interessant å få pratet med om temaet jeg skulle undersøke, men han hadde ikke tid til å bli intervjuet den dagen, ei heller hadde jeg planlagt noen intervjuguide for ham. Derimot stilte han seg positiv til å få gjennomført et intervju ved en senere anledning. For å slippe ytterligere reisebelastning, ble vi enige om å gjennomføre intervjuet uken etter over internett, på *Teams*. Som tidligere adressert er det å foretrekke å gjennomføre slike personintervjuer ansikt til ansikt for å etablere en så god relasjon som mulig, men ettersom vi allerede hadde pratet under vårt møte i Årdal og da etablert kontakt der, så vi begge det som mest hensiktsmessig å gjennomføre digitalt.

Det som ganske raskt ble tydelig under alle mine tre intervjuer, var at jeg hadde feilberegnet hvor mye tid vi kom til å bruke på de ulike intervjuene. De tre respondentene jeg intervjuet var alle ulike karakterer og det var også variasjon i hva og hvor mye de hadde å si. Likefullt var det de hadde til felles at de hadde relativt lange og utfyllende svar på både alle spørsmålene jeg hadde utformet på forhånd, samt at vi tok opp nye temaer underveis, slik at tiden vi brukte på intervjuene overskred alle estimater jeg hadde gjort meg på forhånd. En erfaren forsker ville gjerne ha visst om dette på forhånd, men som ny i oppgaven var det ikke helt lett å vite hva man kunne vente seg. Når det er sagt er det viktig å påpeke at det utelukkende var positive erfaringer å intervjuer mennesker som var interessert i å fortelle og som ville dele den kunnskapen de satt med. En erfaring å ta med seg vil likevel være at hvis det skulle blitt gjort om igjen, hadde det gjerne ikke vært nødvendig med like mange spørsmål som det ble planlagt på forhånd. Det var uansett kjekt å registrere at det var i den retningen overraskelsen kom, heller enn at respondentene hadde påfallende lite å si om temaene.

3.6 Tid og sted

Selve gjennomførelsen av intervjuene med ordføreren og den ansatte på tilflytterkontoret fant sted på kommunehuset på Årdalstangen der vi satt i kommunens kantine, som var stengt

grunnet pandemien. Her var det god plass og stort sett stille, noe som la til rette for fullt fokus både for meg og respondentene til å fokusere på intervjusituasjonen. Her gjennomførte jeg først intervjuet med Hanne Stedje fra tilflytterkontoret, noe som varte litt over en time. Deretter intervjuet jeg ordfører, Hilmar Høl i en liten halvtime. Her kunne vi nok ha holdt på lenger, men ordføreren hadde gitt beskjed om at han hadde et nytt møte å rekke. Når det gjelder intervjuet med kommunedirektøren som foregikk over Teams en uke senere, opplevde jeg intervjusituasjonen som svært lik de to andre, selv om vi denne gangen ikke fysisk satt i samme rom. Det var her forberedt noe færre spørsmål, men intervjuet varte likevel opp imot en halvtime fordi det her ble tatt opp en rekke temaer som syntes å være relevant etter hvert som samtalen skred frem.

3.7 Samtykker og informasjon

Gjennomføringen av både de fysiske intervjuene med Høl og Stedje på kommunehuset i Årdal, samt Teams-samtalen med kommunaldirektøren, ble tatt opp på lydopptak. Dette var naturligvis avklart med respondentene på forhånd. Grønmo peker på at «det av og til kan være et problem at respondenten føler seg hemmet av utstyr som mikrofon og kamera» (Grønmo, 2016, s. 171), men det så ikke ut til å gjelde for mine informanter. De var nok mer vant til dette enn de fleste.

Den store fordelene ved å ta lydopptak av intervjuene var at jeg da kunne holde fullt fokus på mine oppgaver under intervjuet samtidig som at jeg kunne føle meg trygg på at ikke viktig informasjon ville glippe mellom fingrene på meg, slik det ville vært en fare for hvis jeg skulle basert meg på notater.

Ved gjennomføringen av et forskningsprosjekt som innebærer lagring av persondata, som et lydopptak er, er det viktig å ha de riktige tillatelsene på plass. Det første som måtte på plass for å gjennomføre datainnsamlingen, var godkjennelsen fra NSD (Norsk senter for forskningsdata). Her sendte jeg tidlig inn første søknad med beskrivelse av forskningsprosjektet og måtte legge ved informasjonsskrivet jeg ville sende til intervjuobjektene. Jeg fikk så tilbakemelding om å gjøre noen mindre endringer i dette skrevet, som gikk på hvordan personopplysninger kunne komme frem i masteroppgaven. Noen uker senere var endringene godkjent, og jeg kunne starte med prosjektet.

Det som er helt vesentlig er at en informerer intervjuobjektene tilstrekkelig i forkant av datainnsamlingen, slik at de vet hva det er de godtar å være en del av og at de vet at de kan trekke sitt samtykke når som helst. Derfor sendte jeg infoskriv til respondentene god tid i forveien av gjennomføringen av intervjuene, slik at de skulle få god tid til å sette seg inn i prosjektet og vurdere om dette var noe de ville være med på. Ettersom jeg gjennomfører kvalitative intervjuer med folk i spesifikke posisjoner, er det slik at prinsippet om anonymitet ikke er mulig å etterkomme. Det er fordi det vil være mulig å gjenkjenne personer i kraft av sin posisjon og tittel. Når dette er tilfelle, må dette komme tydelig frem og underskrives av intervjuobjekt at de samtykker til å bli gjenkjent i kraft av sin stilling. Det viste seg at alle respondentene var villig til å delta i prosjektet og skrev så under på samtykkeskjemaet jeg hadde med før oppstart av intervjuet. Samtykkeskjema finnes i vedlegg 1.

3.8 Transkripsjon og analyse av datamateriale

Etter å ha gjennomført datainnsamling, ble intervjuene transkribert - ord for ord, så godt det lot seg gjøre. Datamaterialet jeg satt igjen med ga mye ny og nyttig innsikt i hvordan kommunen jobber. I analysen av et slikt datamateriale er det også flere typiske problemer som kan oppstå. Grønmo (2020:181) trekker frem tre hovedpunkter som går igjen når det skal utføres kvalitativ dataanalyse:

- Forskerens perspektiv kan påvirke utvelgingen og tolkningen av tekstene.
- Begrenset kildekritisk forståelse kan påvirke tolkningen av tekstene.
- Begrenset kontekstuell forståelse kan påvirke tolkningen av tekstene.

Det jeg ser som det mest sentrale punktet for mitt prosjekt var det første, som omhandler perspektiv og utvelging av datamateriale. «Tolkningsmuligheter som er viktige og interessante, blir kanskje ikke oppdaget eller drøftet fordi de er på siden av det perspektivet forskeren er opptatt av» (Grønmo, 2020, s. 180). Her ble det da viktig for mitt vedkommende å se nøye over alle svar som kom frem i intervjuene, og ikke forkaste svar jeg ved første øyekast ikke så på som relevante. Her bør det også nevnes at ved gjennomføringen av slike intervjuer, vil det trolig forekomme en del prat som ikke nødvendigvis er relevant for studien, og dermed vil det ikke være rom for å gå i dybden på hver eneste setning. Viktig vil det også være med bevissthet rundt hvem sine synspunkter som kommer frem tydeligst. Poenget står

likevel fjellstøtt, og koker ned til grunntanken om at man gjør en grundig vurdering rundt hva som skal inkluderes og hva som skal forbigås.

3.9 Studiens reliabilitet

Reliabilitet er et begrep som omhandler hvor pålitelig datamaterialet er. Det finnes to hovedtyper man legger vekt på, *stabilitet* og *ekvivalens*. Stabilitet refererer til graden av samsvar mellom data om samme fenomen som er samlet inn ved hjelp av samme undersøkelsesopplegg på ulike tidspunkter (Grønmo, 2020, s. 242). Etersom jeg studerte Årdal kommunes strategier og planer for å motvirke befolkningsnedgang, var det ikke gitt at studien ville gitt de samme svarene om x antall år. Derfor er det viktig at det fremkommer tydelig hvordan det er kommunen arbeider i dag for å kunne ettergå dette senere. Studien ville gi svar på hvordan arbeidet med tilflytting har fungert de seneste årene og hvordan det planlegges å gjøre dette arbeidet i tiden som kommer. Likefullt er det viktig å være bevisst på at slike planer endrer seg med tiden og kunnskapen man til enhver tid sitter med endres. Dermed er det ikke sikkert studien er stabil med tanke på hvordan samme studie ville sett ut med andre intervjuobjekter i de samme posisjonene.

«Mens *stabilitet* dreier seg om samsvar mellom datainnsamlinger på ulike tidspunkter, er *ekvivalens* basert på samsvar mellom innbyrdes uavhengige datainnsamlinger på samme tidspunkt» (Grønmo, 2020, s. 243). I mitt forskningsprosjekt er det essensielt at datainnsamlingen har en sterk ekvivalens. Selv om det er regnet som enda mer sentralt i kvantitative studier, er det også relevant i en slik kvalitativ studie. Dette dreier seg om i hvilken grad en kan stole på at de samme resultatene hadde kommet frem hvis det var en annen forsker som hadde gjennomført studien. «Med tanke på studiens generelle holdbarhet og varige vitenskapelige verdi er det viktig å ha tillit til at det aktuelle undersøkelsesopplegget ville ha ført til samme datagrunnlag uansett hvem som gjennomførte undersøkelsen» (Grønmo, 2020, s. 24). I praksis betyr dette at jeg må gjøre godt rede for hvilke metodiske grep jeg har benyttet, slik at andre forskere selv kan vurdere om dataene er til å stole på. Også Olav Dalland (2012) trekker frem viktigheten av at en studie er pålitelig: «Selv om data i utgangspunktet er relevante, må de også være samlet inn på en slik måte at de er pålitelige. Det betyr at de ulike leddene i prosessen må være frie for unøyaktigheter» (Dalland, 2012, s.

121). Jeg har i dette kapitlet gjort rede for måten datainnsamlingen har foregått på, slik at andre forskere kan vurdere den.

3.10 Studiens validitet

Ettersom det foreligger grunnleggende forskjeller mellom de kvantitative og de kvalitative fremgangsmåtene, har det blitt stilt spørsmål ved relevansen av begrepet *validitet* (og *reliabilitet*) innenfor de kvalitative studiene. I en del litteratur brukes derfor begrepet *bekreftbarhet* i stedet for *validitet*. Likevel er det tre former for validitet som regnes som spesielt egnet for kvalitative data. Det er:

Kompetansevaliditet, kommunikativ validitet og pragmatisk validitet (Grønmo, 2020, s. 254).

Ettersom forskningsprosjektet mitt hovedsakelig er av en kvalitativ art, er de tre nevnte typene for validitet relevante å se på. Likevel ser jeg på punktet som gjelder *kommunikativ validitet* som det mest sentrale i mitt prosjekt. «Denne validitetstypen bygger på dialog og diskusjon mellom forskeren og andre om hvorvidt materialet er godt og treffende ut fra problemstillingene i studien» (Grønmo, 2020, s. 255). Jeg ser på det som svært sentralt å ha kunnet føre en dialog med veileder og andre samarbeidspartnere gjennom utførelsen av forskningsprosjektet mitt. Det har da vært av stor og avgjørende interesse at det har forelagt en viss enighet om at materialet er treffende ut ifra mål og forskningsspørsmål i studien.

3.11 Etiske hensyn i forskningsprosjektet

Ved gjennomføringen av et forskningsprosjekt av en karakter som er gjort i mitt tilfelle, har det vært det en rekke etiske hensyn som måtte tas. Derfor har jeg prøvd å identifisere hvilke punkter i heftet «Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi» som er mest relevante i mitt forskningsprosjekt.

Det første sentrale punktet jeg regner som essensielt i prosjektet mitt finner man i del B, **punkt 8: «Samtykke og informasjonsplikt»**. Ettersom det ble gjennomført en intervjusituasjon i form av en-til-en-intervju, fremkom det personopplysninger fra intervjuobjektene i kraft av sine stillinger. Det var da svært viktig at objektene ble tilstrekkelig informert om formålet med intervjuet og at informasjon om dette ble gitt på en ryddig og

tydelig måte, slik at man minimerte risiko for at noen skulle si «ja» til å bli med på noe som de egentlig ikke hadde forstått formålet ved.

Punkt 11: «Lagring av personopplysninger» er et annet punkt som var viktig å være bevisst på i etterkant av datainnhenting. Ved lydopptak av intervjuobjektene, er det svært viktig å ikke sitte på dette lengre enn det som er nødvendig.

Punkt 13: «Hensynet til tredjepart» er et punkt jeg ser på som høyaktuelt i mitt forskningsprosjekt. Dette dreier seg om hvordan man behandler og implementerer informasjon som omhandler en tredjepart som ikke er direkte del av studien. I intervjuene med mine informanter, ble det delt informasjon eller meninger om andre personer. Selv om disse var av positiv karakter, måtte jeg som forsker være svært bevisst på hvordan jeg håndterer slike opplysninger. Dette fordi informantene gjerne delte informasjon om andre i beste mening, men siden de gjennom disse opplysningene kunne vært gjenkjennbare i oppgaven, ble det viktig at jeg vurderte nøye hva som kunne tas med og ikke.

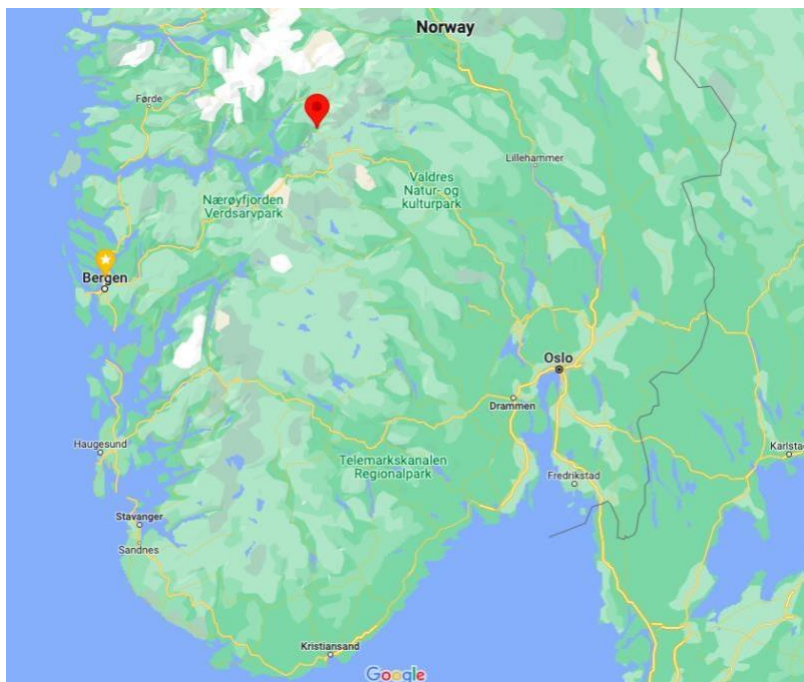
Heftet «Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi» er en samling av 46 punkter som man skal være bevisst når en driver med forskning. Det er viktig å nevne at samtlige av disse punktene er gyldige og mange kan være relevante i mitt prosjekt på et eller annet vis, selv om jeg her bare har valgt ut noen få. De tre punktene jeg har fokusert på er de punktene jeg ser på som mest relevant og treffende inn mot akkurat mitt forskningsprosjekt i Årdal kommune.

(De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016)

4 Studieområdet: Årdal kommune

4.1 Om Årdal kommune

Årdal kommune ligger i Vestland fylke, innerst i Sognefjorden. Ved inngangen til 2022 talte befolkningen i kommunen 5204 personer (SSB, 2022). Årdal kommune strekker seg over 930 kvadratkilometer og kommunens administrasjonssenter ligger på Årdalstangen (Snl, 2022). I tillegg til Årdalstangen innbefatter kommunen tettstedet Øvre Årdal som er det største tettstedet i kommunen. Kommunens høyeste punkt finner man på toppen av fjellet Storoen (2406 moh.) som ligger på grensen til Luster (Snl, 2022). Kommunen grenser til tre omliggende kommuner som er Lærdal i sør, Vang i øst og Luster i nord. Kommunen ble opprettet i 1863 da den ble utskilt fra Lærdal. Senere skal vi se nærmere på kommunens historie og hvilke faktorer som har gjort at kommunen er i den utfordrende situasjonen den i dag befinner seg i.

Figur 1. Årdals beliggenhet i landet (Kilde: Google Maps, Årdal kommune)

4.2 Historisk bakgrunn- før krigen

For å få en bedre forståelse av den aktuelle problemstillingen i oppgaven ser jeg det som nødvendig å ta en nærmere gjennomgang av Årdal kommunes historie. Dette fordi det kan være med på å belyse faktorer som har vært med på å bidra til den situasjonen kommunen befinner seg i dag.

I 1860 fikk Årdal status som egen kommune etter at den ble utskilt fra Lærdal kommune. I en rekke tiår som fulgte, var plassen et lite jordbrukssamfunn med en håndfull gårder samlet der det i dag kalles Årdalstangen (allkunne.no, 2011). Samtidig har det vært en kjent sak i lang tid at Årdal er en plass med store natur- og kraftressurser. Omgitt av høye fjellpartier på alle kanter ble det tidlig klart at det var mulig å benytte seg av de mange elvene og fossefallene i området. Allerede i 1898 kom det en ingeniør fra Bergen ved navn Nils Henrik Bruun til bygden med mål om å tilegne seg rettigheter til disse ressursene. Han fikk i sin tid kjøpe fallrettighetene til Tyinfossen for 2000 kroner (Allkunne.no, 2011).

Figur 2. Årdalstangen, tidlig 1900-tallet (Allkunne.no 2011)

De første tiårene av 1900-tallet var Årdal fremdeles en relativt liten plass med fokus på gårdsdrift. I 1907 ble det for alvor fart i planene om en mer omfattende kraftutbygging i den, inntil nå, jordbrukssentrerte bygden. Det bodde på denne tiden 1400 personer i Årdal og av disse valgte 323 å skrive under på en støtteerklæring til kraftutbyggingen. Det var da å merke seg en stor støtte i befolkningen til denne kraftutbyggingen, noe som ikke var tilfelle alle

steder (Alkunne.no, 2011). Det var på denne tiden dannet en oppfatning i bygden om at en slik utbygging ville være svært positivt for lokalsamfunnet og føre til en storstilt sysselsetting, samt økning av folketallet som sådan. Det var en gryende optimisme i bygden og en så for seg en gjenreisning av det som 200 år tidligere hadde vært en stor arbeidsplass i bygden da de på 16- og 1700-tallet drev metallutvinning på Årdal Koparverk (Alkunne.no, 2011). Men å sette i gang med kraftutvinning i Årdal var ikke gjort over natten. For å ferdigstille den krevende infrastrukturen som krevdes var man nødt til å bruke mange år. Arbeidet startet for fullt i 1910 og gikk fremover i rykk og napp frem til slutten av 1930-tallet. Utbyggingen av kraftanleggene tok i denne perioden gradvis form, men uante utfordringer møtte utbyggerne også på. Blant annet var børskrakket i 1929 en hendelse som satte kjepper i hjulene for driften til Hydro i Årdal. Store svingninger preget disse tiårene noe som førte til at det var hele 283 arbeidere i sving på anlegget i 1919, mens det i perioden etter børskrakket bare var åtte aktive arbeidere på kraftverket i 1938 (Allkunne.no, 2011). «De harde trettiårene» er et kjent begrep mange steder, men Årdal ble spesielt hardt rammet av de økonomiske nedgangstidene. I 1935 var det hele 120 arbeidsledige personer i bygden. Mange av disse ble satt på såkalt «Naudsarbeid», som var et kommunalt initiativ som bidro til at det blant annet ble bygget flere nye veier i regionen (Allkunne.no, 2011).

4.3 Historisk bakgrunn- etter krigen

I årene etter 2. Verdenskrig var det stor politisk dragkamp og uenighet om hva som skulle gjøres med de halvferdige anleggene i Årdal. Alt av drift og anlegg ble da overtatt av «Direktoratet for fiendtlig eiendom» som var en statseid aktør. Det ble etter hvert bestemt at «Årdal Verk» skulle opprettes i 1946 og fullføre installasjonene av aluminiumsanleggene tyskerne hadde påbegynt. Noen år senere ble selskapet omdøpt til «Årdal og Sunndal Verk» og de stod for driften frem til 1986 da Norsk Hydro tok over (Industrimuseum.no). På 1940- og 50-tallet ble det etablert kraft- og aluminiumsproduksjon som førte til en eksplosiv vekst i folketallet. På denne tiden ble Årdal sett på som et symbol for oppbyggingen av den norske velferdsstaten og hvordan industrien skulle skape vekst. Industrisamfunnet Årdal fikk også tilnavnet «Sosialdemokratiets utstillingsvindu» (Industrimuseum.no). Antall innbyggere firedoblet seg i perioden fra 2. Verdenskrig og de kommende tiårene og nådde toppen i 1972 da folketallet nådde 7556 innbyggere (se figur 3). På dette tidspunktet var industrien på sitt sterkeste og det var høy etterspørsel på arbeidskraft i bygden. Siden begynnelsen av 1970tallet

har derimot Årdal hatt en svært negativ utvikling målt i antall innbyggere. Kommunen har hatt en synkende befolkning nesten hvert eneste år fra 1970-tallet, med noen få unntak og teller ved siste års opptelling 5170 innbyggere. Dette er en drastisk nedgang fra toppen, men det som er enda mer bekymringsfullt for Årdal kommune er prognosene om at denne utviklingen vil fortsette i de kommende tiårene og folketallet dermed vil bli redusert med omkring en fjerdedel i år 2050, sammenliknet med dagens nivå.

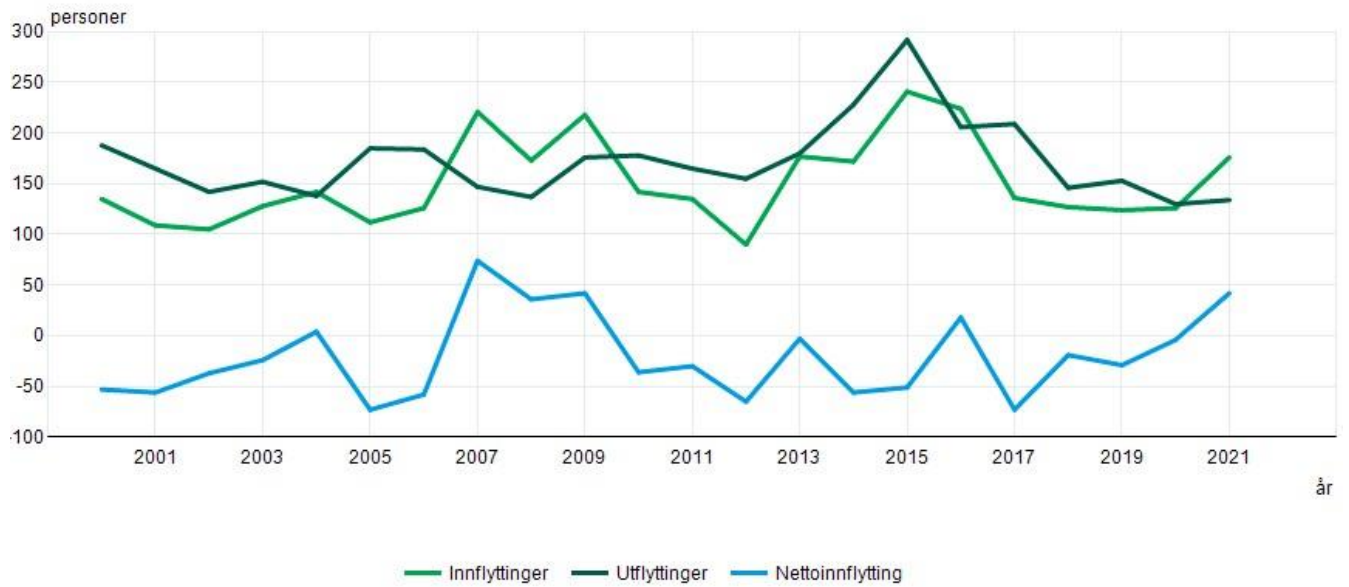
Figur 3. Befolkningsutvikling, Årdal kommune 1951-2021 (Kilde: SSB Statistikkbanken, tabell 06913)

4.4 Flytting til og fra Årdal siste 20 år

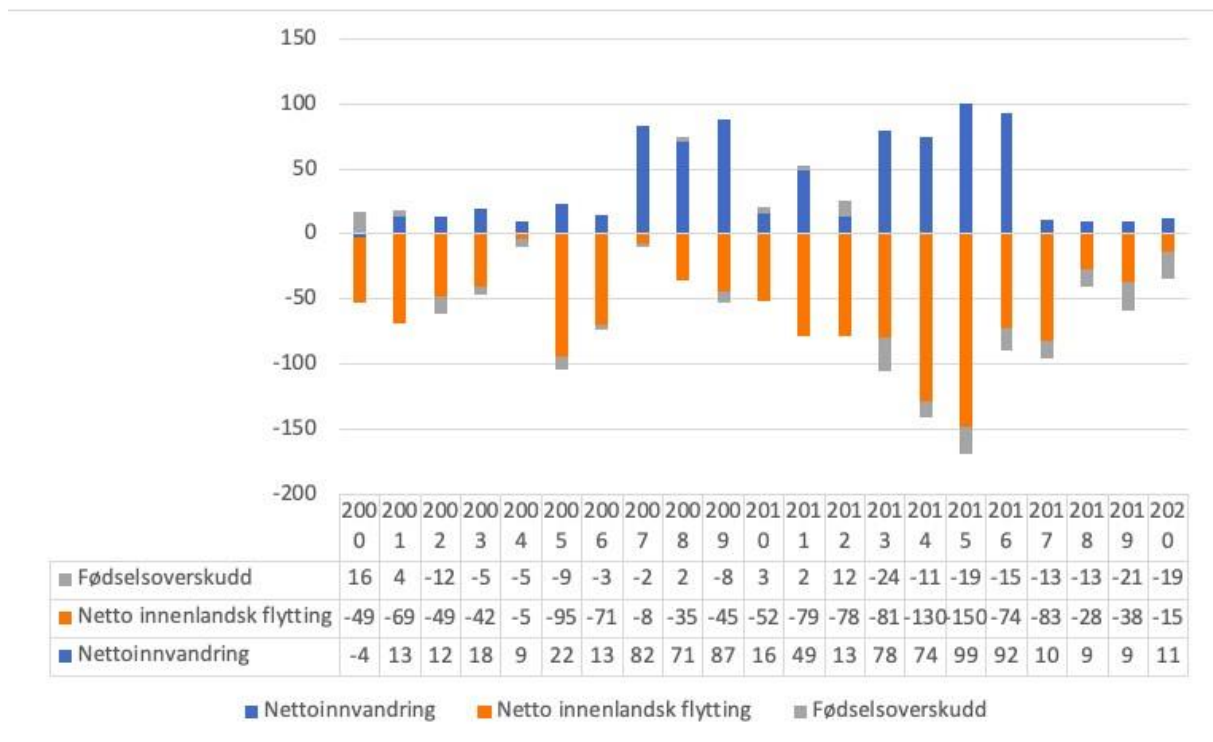
Innflytting minus utflytting er det som utgjør *nettoinnflytting*, dette er den ene av to viktige faktorer som er med å forklare befolkningsutviklingen på et gitt sted. I Årdal sitt tilfelle har nettoinnflyttingen de siste 20 årene, med unntak av årene 2007, 2008 og 2016 vært negativ. Det har med andre ord flyttet ut flere enn det har flyttet inn. Grunnen til at det er netto tilflytting 2007 og 2008 er at kommunen (i likhet med de fleste andre kommuner i landet) fikk

mange innvandrere disse årene. I perioden 2000-2020 mistet Årdal 493 personer gjennom netto flytting (tilsvarende 8,5% av befolkningen i 2000). Av tallene til SSB fremkommer det at gjennom 2021 hadde Årdal en netto flyttegevinst på 42 personer, noe som altså er vesentlig bedre enn de fleste andre år for kommunen (SSB: Kommunefakta, Årdal (Vestland)). Det fremkommer tydelig av tallene at nettoinnflyttingen er et område som var viktig å få gjort noe med om Årdal ønsker å stabilisere eller øke folketallet i tiden som kommer. Men om denne utviklingen kan tilskrives arbeidet som gjøres i kommunen er heller usikkert. Tønnesen (2021) fant at utflyttingen fra Oslo var høyere enn noensinne i 2020, som var et år preget av koronapandemien. Han fant også at de fleste som flyttet fra Oslo, også var født utenfor Oslo. Med dette funnet lagt til grunn, er det nærliggende å tenke at flyttebalansen i Årdal også kan ha sammenheng med koronaepidemien ettersom dette er en utvikling man også kan finne igjen i andre omkringliggende kommuner. Hvorfor en slik fraflytting fra storbyene tiltok i den grad det gjorde under korona er trolig sammensatt. Men som Tønnesen påpeker er trolig en viktig årsak den voldsomme utbredelsen av hjemmekontor. Dette førte så til at folk ikke lenger var avhengig av å bo i byen, for å kunne utføre jobben sin der. (Tønnesen, 2021)

Som det kommer frem i intervju med informantene, valgte Årdal som deler av sitt svar på denne utfordringen å opprette *tilflytterkontoret* for å få flere til å flytte til Årdal, samt å få de som allerede bor der til å bli boende. Ettersom det kom frem at dette prosjektet ble startet opp rundt sommeren 2020, synes det også å være noe tidlig å konkludere med hvorvidt dette har hatt noen signifikant effekt foreløpig. Det er trolig nødt til å gå noen år før en ser de eventuelle effektene av dette arbeidet, men likevel er det muligens en positiv tendens å spore. Selv om 2020 endte med en mindre nedgang i folketallet (-4), samt en positiv utvikling i 2021 (+34) så er det likevel slik at det dette er et resultat som er vesentlig bedre enn de foregående tre årene med årlig nedgang på henholdsvis 73, 19 og 29 personer. Som tidligere adressert, er det stor sannsynlighet for at denne utviklingen i stor grad kan tilskrives koronaepidemien. Likevel vil det være av interesse å følge med på resultatene i de kommende årene for tydeligere å kunne se om arbeidet på *tilflytterkontoret* bærer frukter.

Figur 4. Inn-, ut- og nettoinnflytting i Årdal år 2000-2021 (Kilde: SSB Statistikkbanken, tabell 06913)

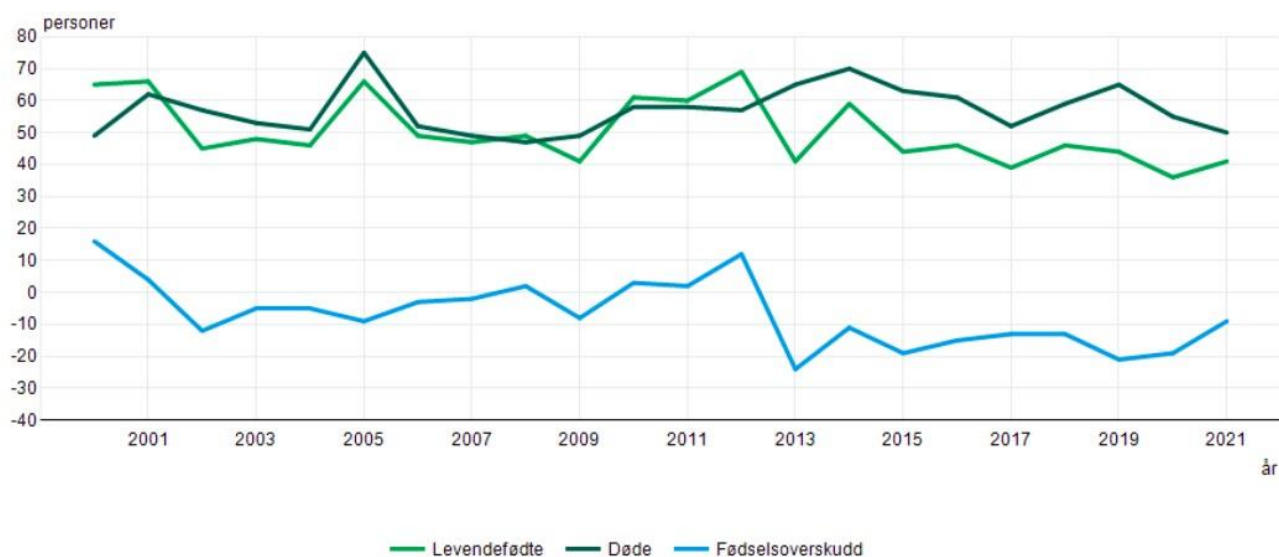
Figur 5. Nettoinnvandring, netto innenlandsk flytting og fødselsoverskudd i Årdal 2000-2020

(Kilde: SSB tabell 06913: Befolkning og endringer, etter region, år og statistikkvariabel og 05426: Flyttinger, etter region, år og statistikkvariabel.

4.5 Fødselsoverskudd

Levendefødte minus døde er det som utgjør *fødselsoverskudd*, som er den andre viktige faktoren som er med å forklare befolkningsutviklingen på et gitt sted. Som figur 6 illustrerer har også denne faktoren vært negativ for Årdal de siste 20 årene, der hele 15 av dem har resultert i et fødselsunderskudd og samlet for hele perioden er det dødd 140 flere personer enn det er blitt født. Også denne utviklingen er alarmerende for en liten plass som Årdal og slike tall utgjør derfor en relativt stor andel av befolkningen. En ekstra dimensjon ved denne urovekkende utviklingen er det at tallene blir verre og verre, faktisk er det ikke registrert et fødselsoverskudd i kommunen siden 2012. Denne utviklingen må ses i sammenheng med alderssammensetningen i kommunen. Det blir flere og flere eldre innbyggere i kommunen, mens det blir en stadig mindre andel av unge mennesker. Videre fører dette nettopp til denne negative utviklingen, at flere og flere eldre vil dø, mens det er færre unge som føder barn. Det betyr at folketallet vil gå nedover selv om fraflyttingen skulle stanse.

Fra 2000 til 2021 har Årdal mistet 633 personer. Det tilsvarer 11% av folketallet i 2000.

Figur 6. Levendefødte, døde og fødselsoverskudd i Årdal år 2000-2021 (Kilde: SSB tabell 06913)

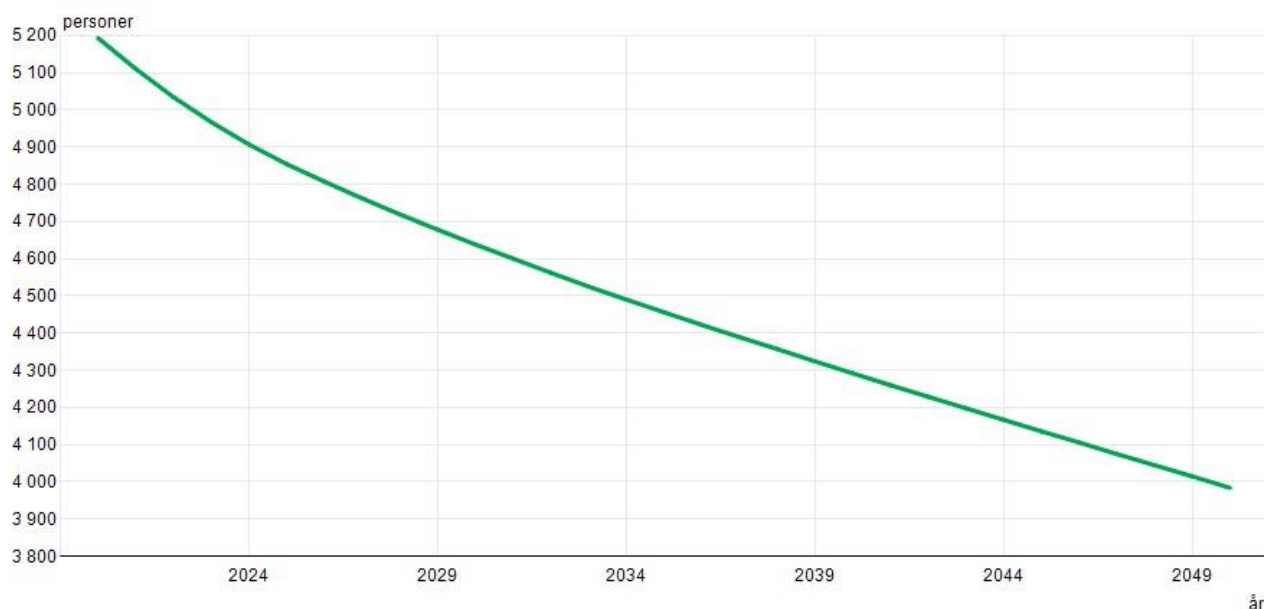
4.6 SSBs befolkningsframskrivninger frem mot 2050

Vi har nå sett nærmere på hvilke faktorer det er som driver folketallet i Årdal nedover. Disse dataene har SSB brukt for å danne prognosene sine for hvordan befolkningen kommer til å utvikle seg i tiårene frem mot 2050 i de ulike norske kommunene. Samlet sett er det estimert at nasjonen Norge vil vokse med 11% i denne perioden, og mange kommuner vil oppleve en sterk vekst fremover. Svært tydelig er det at det er de sentrale strøkene som er ventet å ha den sterkeste veksten i folketall, særlig befinner seg i og rundt de store byene. Mens prognosene for en rekke distriktskommuner er negative og det er ventet en nedgang i folketallet. SSB trekker frem Årdal kommune, sammen med Høylandet kommune i Trøndelag som er ventet å ha den svakeste utviklingen i hele landet, med over 23% reduksjon i folketallet. (Leknes, 2020)

Denne framskrivningen var også utgangspunktet for tiltakene Årdal kommune satte i verk for å forhindre denne utviklingen. «Andelen eldre i distriktene er allerede høy i dag, og selv om alle kommunene får en eldre befolkning, er den framskrevne økningen i andelen 70+ særlig høy i de laveste sentralitetskategoriene. Dette henger sammen med at de som flytter og innvandrer ofte ender opp i sentrale strøk. I tillegg er de relativt unge og får dermed sine barn der» (Leknes & Løkken, 2020, s. 15). Som SSBs rapport også påpeker, er det på ingen måte slik at denne ventede befolkningsnedgangen er noe særegent fenomen for Årdal kommune. Det er derimot en svært tydelig trend og det er ventet at hele 140 norske kommuner vil oppleve nedgang i folketallet frem mot 2050» (Leknes & Løkken, 2020, s 10). Det overordnede fenomenet som preger befolkningsutviklingen i Norge kan med det sies å være *sentralisering*, som dreier seg om at mennesker bor stadig mer sentralt – altså i mellomstore og store byområder. Resultatet av dette er med det at de største byene vil fortsette å vokse, samt de omkringliggende kommunene. Dette har å gjøre med at man da vil kunne benytte seg

av både byens arbeidsmarked og byens sosiale kvaliteter selv om man ikke bor der. Dermed er utfordringene desidert størst for de minst sentrale kommunene, slik som Årdal.

12882: Framskrevet folkemengde 1. januar, etter år. Årdal, Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 7. Ventet befolkningsutvikling for Årdal kommune 2020-2050 (Kilde: SSB tabell 12882)

5. Analyse: Tilflytningsarbeidet i Årdal

5.1 Fokusområder i tilflyttingsarbeidet

5.1.1 Innledning

Nyere flytteforskning legger vekt på at flytting er en sammensatt prosess, som ikke kan forklares med en faktor alene (Aure et al. 2011). Den nasjonale bo- og flyttemotivundersøkelsen fra 2008 peker på fire vesentlige faktorer som alle spiller en sterk rolle i valget om å flytte: Familie, bolig, miljø/sted og arbeid som hver utgjorde mer enn 20 prosent av flyttemotivene (Aure et al. 2011., s. 44). De aller fleste som flytter internt i Norge gjør det frivillig, og grunnene til at de velger å bosette seg der de gjør, er så og si alltid sammensatte (Sørliet et al., 2008). Likevel er det verd å merke seg at arbeid var et viktigere motiv for de som flyttet til perifere kommuner (som Årdal) enn det var for landet som helhet (Aure et al., 2011, s. 47).

I intervjuene med informanter som jobber med tilflytting i Årdal fremkommer det at de er helt i tråd med forskningen, i det de trekker fram at det ikke bare er en faktor som skal lokke tilflyttere til bygden. Tvert imot sier de at selv om det viktigste for å få folk til å flytte til bygden og for at de skal bli værende der, er at de har en jobb og gå til, så påpeker de at det i seg selv er ikke nødvendigvis nok. Eksempelvis ble det trukket frem viktigheten av å kunne tilby jobb til ikke bare en person, men også til vedkommende sin partner. I tillegg til dette ble det informert om og lagt til rette for fritidsaktiviteter og tilbud som måtte være interessante for den enkelte tilflytter. Videre ble det poengtert at de ville legge til rette for at tilflytterne skulle finne et passende sted å bo. Disse eksemplene illustrerer allsidigheten ved arbeidet til tilflyttingsapparatet i kommunen og hvordan man er nødt til å se faktorer i sammenheng og samarbeide på tvers av sektorer og tilbydere.

I denne analysen vil jeg ta for meg tre av fokusområde som informantene var spesielt opptatt av, nemlig arbeidsplasser, natur og kultur, og drøfte hvordan deres perspektiver og strategier kan forstås i lys av tidligere forskning om tilflyttingsarbeid. Deretter undersøker jeg hvem som er målgruppene for tilflyttingsarbeidet.

5.1.2 «Alt er sammensatt, men du kommer ikke utenom arbeid».

Tidligere forskning har vist at arbeid er ett av de viktigste flyttemotivene både for de som flytter til storby, og de som flytter til distriktene (Aure et. al, 2011, s. 47), Grimsrud og Aure

(2013) fant likevel at arbeid ofte var fraværende i tilflyttingsarbeidet som norske distriktskommuner drev med (Grimsrud & Aure, 2013). Grimsrud og Båtevik (2016) hevdet at arbeid og karriere ble aktivt nedtonet i dette arbeidet til fordel for et bilde av distriktene som et sted for fritidsaktiviteter og dyrking av det stressløse familieliv utenfor tidsklemma. (Grimsrud & Båtevik, 2016).

Det som derimot var tydelig i Årdal var at alle informantene var svært opptatt av at det å legge til rette for arbeidsplasser, som var det desidert viktigste å stabilisere, eller aller helst øke folketallet i tiden som kommer. Som Hanne Stedje fra tilflytterkontoret påpeker når spurt om hva det er hun mener de viktigste årsakene til at folk flytter til Årdal er:

Arbeid. Arbeid er jo på en måte det viktigste. Det er jo det vi lever av, alle. Du flytter jo ikke nødvendigvis til en plass fordi du synes det er veldig fint der, det er veldig sjeldent i alle fall. Det må være arbeid, det er punkt 1. Altså, så er det jo sammensatte årsaker, noen flytter fordi de har fått en spennende jobb og fordi de vil hjem til familien sin. Eller de kanskje tenker at de vil hjem til familien sin, og da må jeg finne en spennende jobb, så vi er der. Det er ofte[ny-] tilflyttarens. Tilflyttere, igjen, de kommer til Årdal fordi de har fått en spennende jobb, ikke fordi det er fin natur.

Her kan en merke seg at selv om hun forstår flytting som motivert av flere faktorer så trekker hun frem som essensielt at man har en trygg, god og spennende jobb i bunn. Et ord som gikk igjen gjentatte ganger under intervjuet, var «Hydro». Hydro er den desidert største arbeidsplassen i Årdal kommune med hele 567 ansatte (Hydro.com, 2022). Det skinner tydelig igjennom hvor viktig posisjonen til bedriften er i bygden. Stedje er rask med å tildele Hydro ære for et godt arbeid inn mot rekruttering av nye innbyggere:

Der er Hydro veldig gode og, så det er jo ikke sånn at det er bare kommunen som jobber med dette. Hydro har jo hatt sånne ting i årevis og samarbeidet også med NordSun med det. Jeg tror det het «Hydro young professionals», altså de er et slags forum eller en slags måte å rekruttere folk på der du ikke bare selger inn en god jobb, men en pakke på en måte. Så vi har god drahjelp, altså fra for eksempel Hydro, som har vanvittig spennende jobber for ingeniører og en del andre.

Med dette forstår vi at tilflytterkontoret også ser viktigheten av å samarbeid med lokale bedrifter for at de skal lykkes med å tiltrekke seg tilflyttere. Et slikt samarbeid kan også være nyttig for Hydro. Hydro er i utvikling og det trengs en helt annen kompetanse for å jobbe i bedriften i dag enn det det gjorde for femti år siden. De er avhengig av å rekruttere nøkkelpersonell som er kvalifisert til jobbene. Båtevik et al. (2013) adresserer denne utfordringen og peker på at bedrifter i distriktskommuner har vanskeligere for å tiltrekke seg folk med høyere utdanning enn andre steder i landet.

I tillegg skjer det ein tapping av arbeidskraft med høg formell kompetanse frå distrikta, ikkje minst blant dei med dei lengste utdanningane. Tal frå Statistisk sentralbyrå viser også at dei tilsette i nyskipa foretak i Sogn og Fjordane hadde eit halvt års lågare utdanning enn ellers i landet. (Båtevik et al., 2013, s 12)

Også ordfører Hilmar Høl peker på arbeidsplasser i kommunen som en essensiell faktor for bygdens videre levedyktighet. Et punkt som han vektlegger er det at Årdal er et av de mest sårbare samfunnene i landet, grunnet sine konjunkturstyrte næringer. Dette fenomenet dreier seg om at bedrifter som leverer eller produserer visse varer styres av store svingninger innen etterspørsel og dermed må tilpasse seg etter det. Som Høl peker på, gjelder dette i høyeste grad for hjørnesteinsbedriften Hydro, som går glimrende i gode tider da etterspørselen etter aluminium er stor, mens det går tilsvarende dårlig når etterspørselen synker. I et samfunn som Årdal der en så stor andel av innbyggerne er sysselsatt direkte eller indirekte i denne bedriften, gjør det at bygden som helhet blir svært sårbar og lite motstandsdyktig mot disse konjunktursvingningene. Dette er svingninger som har gjenspeilet seg i flyttestatistikken gjennom tidene. Dette peker Høl på som noe som kan og bør gjøres noe med. Han forteller at kommuneledelsen har iverksatt et prosjekt for å få flere statlige arbeidsplasser til bygden. Grunnen til dette er nettopp for å jevne ut den voldsomme eksponeringen mot de konjunkturstyrte arbeidsplassene. Hvis flere av innbyggerne i bygden er lønnet av staten, vil dette vanne ut effekten av de dype dalene og de høye toppene innen konjunkturen, fordi man da vil være sikker på at jobben beholdes og lønningene kommer inn som de skal. Selv om Høl har fått signaler på at det ikke blir tilførsel av statlige arbeidsplasser med det første, har han klare tanker om hvilke arbeidsplasser som kunne vært aktuelle å flytte/opprette i Årdal, sier han:

Altså, vi er jo eksponenter, vi er veldig gode på industri, det kunne ha vært for eksempel et direktorat for, altså nå er jo snart hele Norge, bilene hvert fall, fri for fossil. Hvordan kunne vi hatt et direktorat som hadde ansvar for en batteripakke, for eksempel sånne ting. Vi kunne løst det og fått ting til å gå da. Og så er vi en kraftkommune, vi kunne ha fått NVE hit, vi kunne fått en del av miljødirektoratet hit. Vi har jo opplevd en del forurensing og det som førte med det ifra min barndom. (Intervju med Hilmar Høl)

Høl anså videre samarbeidet med det lokale næringslivet som essensielt for bygdens evne til å tiltrekke seg innbyggere. Han nevner også det at de til enhver tid må være oppdatert på hvilke jobber i ulike bransjer som er tilgjengelig for folk som tenker på å flytte til bygden.

Vi er nok såpass frie, og vi har dialog med næringslivet i forhold til hva slags jobber som alltid blir lagt ut da, så har vi alltid hatt en jobb å vise til de folk som vil komme til Årdal hvis de har de kvalifikasjonene som følger jobben.

At utvikling av arbeidsplasser er viktig for Årdal kommer også fram i intervju med kommunedirektør Stig Stark-Johansen. I likhet med ordføreren peker han på målet om å få statlige arbeidsplasser til Årdal for å verne seg mot konjunktursvingningene. Prosjektet som har fått navnet «100 statlige arbeidsplasser innen 2025» mener Stark-Johansen vil være svært gunstig for kommunen å gjennomføre, ikke bare fordi det vil motvirke virkningene av konjunkturnæringene, men også fordi det vil være arbeidsplasser som er mer rettet mot kvinner. Han peker på at arbeidslivet i Årdal har vært svært mannsdominert og arbeidsplasser som har vært rettet mot menn har lenge vært dominerende. Med flere statlige arbeidsplasser er håpet at de også kan tiltrekke seg flere kvinner som igjen vil utjevne den skjeve kjønnsbalansen i bygden.

Til sammen ga de tre intervjuene et inntrykk at det er arbeidsplasser som er den viktigste faktoren for at Årdal kommune skal opprettholde folketallet sitt i årene som kommer. Det er også interessant å se hvilke fokusområder som trekkes frem innen Årdals overordnede mål om å legge til rette for arbeidsplasser. Der Stedje på tilflytterkontoret har en personrettet tilnærming og fokuserer på å informere potensielle tilflyttere om mulige jobber og om trivsel

også utenfor jobb, trekker kommuneledelsen fram mer langsiktige og næringsrettede strategier for å gi Årdal-samfunnet flere ben å stå på. En satsning på å få statlige arbeidsplasser vil kompensere for konjunktursvingningene dagens arbeidsmarked er utsatt for, og vil i tillegg tilføre arbeidsplasser som virker mer tiltrekkende på kvinner. I tillegg trekker alle fram viktigheten av å samarbeide med det lokale næringslivet om rekruttering av arbeidskraft. Kampen om kompetansen er tøff i distriktene, og det er derfor viktig å jobbe helhetlig for å vinne denne konkurransen (Båtevik et al. 2013). Alt i alt står dette arbeidet i sterk kontrast til det Grimsrud og Aure (2013) fant i sin undersøkelse av tilflyttingsarbeid i distriktskommunene, der de avdekket at arbeid som lokkemiddel nærmest var fraværende i arbeidet med å tiltrekke seg tilflyttere.

5.1.3 Natur- og friluftsmuligheter

Et annet virkemiddel som Årdal, i likhet med mange andre kommuner, bruker for å rekruttere innbyggere er nærheten til naturen og de mulighetene dette byr på. En trenger ikke å lete lengre enn til kommunens nettsider for å se at den spektakulære, omliggende naturen er noe som markedsføres. Bilder av fjord, fjell og friluftaktiviteter går igjen på kommunens nettsider, og på sidene til «Ditt Årdal» (dittardal.no) som man sendes videre til hvis man klikker på knappen «tilflyttar». Informantene påpeker likevel at naturen sjelden er nok til å lokke folk til bygden, men hvis dette er en interesse hos folk som har fått tilbud om jobb i bygden, ser informantene på naturen som en tilleggsfaktor som gjør at beslutningen kan vippe i Årdals favør, fremfor jobbtilbudet et annet sted. For folk som er interessert i natur og friluftsliv er Årdal en gunstig plass å bosette seg ifølge Hanne Stedje fra tilflytterkontoret:

Så klart at naturen spiller en stor rolle i reiselivet, det er hevet over tvil. Jeg tror nok at det også spiller en rolle i forhold til å rekruttere innbyggere. Spesielt kanskje folk som ikke er oppvokst her, det er jo der vi ser forskjellen. Folk som ikke er oppvokst i Årdal, folk som er oppvokst i byen kan tenke at: «Oj, her er en spennende jobb i Hydro, eller ingeniørjobb eller hva det måtte være. Wow, spektakulært, jeg kan faktisk gå på en topptur etter jobb hvis jeg ønsker det.» Eller, det er blitt så populært de siste årene med sånn randonee, helt fjernt for meg, men jeg anerkjenner at folk liker å drive med det! Og det kan du gjøre etter jobb! Sant, då pakker du tingene dine i bilen, og så er det et kvarter opp på den fjelltoppen der og så går du et stykke, og kjører ned igjen. Altså, alt

ligger til rette, så det er klart for folk som er interessert i natur og friluftsliv og aktive brukere av det, så er det kjempeviktig. (Int. Hanne Stedje)

Som Stedje trekker frem, er det den naturnære lokaliseringen av bygden Årdal som fremheves. Det nytter ikke å skulle konkurrere med de større byene på urbane tilbud, men heller å henvende seg mot dem som gjerne er lei av storbylivet og ser etter andre egenskaper i stedet de vil bosette seg peker Stedje på.

At naturen brukes som et trekkplaster i seg selv for å lokke innbyggere til bygden er det liten tvil om. I tillegg er natur- og friluftsmulighetene i og rundt bygden helt sentralt i turistnæringen. Både Stedje og Høl tekker frem at fjorden og fjellene er attraktive reisemål for mange, samt at Årdals beliggenhet ved foten av nasjonalparken Jotunheimen byr på muligheter innen turistnæringen. Det poengteres at ved en blomstrende turistnæring vil det også skapes flere arbeidsplasser, som igjen kan føre til flere innbyggere. Slik det har blitt nevnt tidligere, er dette et eksempel på hvordan ulike faktorer henger sammen og en er nødt til å se ting i sammenheng. Stedje trekker også frem et eksempel på en aktivitet som skaper arbeid i turistnæringen: *«Folk kommer jo hit for å se på fjord og fjell og det er jo spesielt det med de vandreturene innover i nasjonalparken som er vår, på en måte, forse»* (Int. Hanne Stedje. Dermed kan en tydelig se at naturen med alt den har å by på - både i form av tilflyttere som ønsker å benytte seg av denne muligheten permanent og i form av turisme som igjen skaper aktivitet og sysselsetting - er en viktig faktor som kommunen ikke ønsker å underspille betydningen av.

5.1.4 Urbane kvaliteter – kulturtilbud

På tilflytterkontoret er man opptatt av Årdal har mer enn arbeidsplasser og natur å tilby. Det ble framhevet at flere av bygdens positive egenskaper var de samme som det man fant i byen. Følgende sitat fra Hanne Stedje underbygger dette:

Det er trygt, det er rolig. Og så kan en jo tenke at «det skjer kanskje ikke så mye der», men det er jo egentlig feil. Altså, på kinoen her da, når det er premiere på James Bond på 15 kinoer i Bergen og 38 i Oslo, så er det og premiere på James Bond her. Sant, så vi har jo egentlig en del kulturtilbud som er helt like, biblioteket vårt er jo helt

oppdatert og du får tak i ting på samme måte. Det er kanskje ikke fullt så mange konserter som du kan velge i, men det betyr ikke at de ikke finnes. Altså, i løpet av noen måneder her, kan du oppleve... Det er jo aktive lag og organisasjoner som arrangerer musikk og konserter og happenings hele tiden, men det er kanskje ikke hver dag. (Int. Hanne Stedje)

Selv om Årdal er en plass som ønsker å identifisere seg med og tilegne seg flere av storbyens kvaliteter, er de likefullt klar over at de ikke er en storby. Hvis premisset som ligger til grunn for et levedyktig samfunn er å konkurrere med storbyen på de samme kvalitetene, vil Årdal komme til kort. Derfor er kommunen bevisst på også å fremheve seg selv som en plass med andre kvaliteter enn det storbyen kan by på.

5.2 Hvem er målgruppene?

Der det er konstatert at tilflytningsarbeidet både har som mål å hindre fraflytting, samt øke tilflyttingen til bygden er det relevant å se på hvilke målgrupper dette arbeidet henvender seg mot. I et slikt arbeid er det ofte ikke slik at en distriktskommune ønsker flere innbyggere for enhver pris. Ulike målgrupper har ulike evner og kvaliteter som gjør at noen er mer ønsket enn andre (Grimsrud & Aure, 2013; Grimsrud & Båtevik, 2016). Videre skal jeg nå se på hvem det er tilflytningsarbeidet i Årdal retter seg sterkest mot.

5.2.1 Tilbakeflyttere - «Det har en verdi for oss at du kommer».

I intervju med informantene ble det sagt at alle selvfølgelig er velkomne til bygden, men samtidig ble det heller ikke lagt skjul på at noen grupper var særdeles mer ønsket enn andre. Gjennom samtalene med informantene var den første målgruppen som ble adressert de såkalte tilbakeflytterne. Denne målgruppen trekkes tidlig frem av Hanne Stedje da det tydelig kommer frem at dette har vært en gruppe som det tidligere har vært rettet stort fokus mot og at det i tiden som kommer også vil være viktig å rekruttere denne målgruppen.

Nei altså, hjemflytterne er viktige for oss, fordi vi tror det at når de først tar det valget om å flytte hjem, så blir de værende. Det er større sjans for at de blir værende, de vet hva

de går til og de har tatt et kvalifisert valg om å flytte hjem. Så de er vi veldig opptatt av, vi vil jo ikke at folk skal flytte igjen, så enkelt forklart egentlig. (Int. Hanne Stedje)

Videre forteller Stedje om hvordan arbeidet foregår for å rekruttere denne målgruppen. Det er tydelig at hun mener at hun sitter på en egen kompetanse inn mot denne gruppen. Hun peker på at hennes kjennskap til bygden og dens innbyggere er essensiell for jobben hun gjør, og at også kunnskap om folk som har flyttet fra bygden tidligere er viktig når hun skal prøve å få dem til å flytte tilbake. Under inkluderes et utdrag fra intervjuet med Hanne Stedje der hun forteller konkret om arbeidet som gjøres inn mot den spesifikke målgruppen, tilbakeflytterne.

Vi tror jo at utflyttede Årdøler er gode kort å satse på. Det er veldig kort og enkelt, og det vi gjør for å få tak i de, bevarer, da er det jo slik at det er sånn «en til en» nærmest. Så, jeg har kanskje hørt om noen som lurere på... Jeg har kanskje hørt på bygden om noen som har blitt singel og er enslig forelder eller et eller annet. Hmm, da har vedkommende sikkert lyst å flytte hjem igjen og har nettverket sitt. Altså, det er så enkelt, rett på. Tar direkte kontakt; «Hei, vi har så lyst at du skal flytte hjem, din kompetanse og det du har å bidra med er kjempeviktig for oss, kan ikke jeg og du snakke om det? Har du lyst til at jeg skal ringe deg og fortelle om spennende jobbmuligheter her i bygden?» Og vi tror jo at det virker, det er ikke sånn at når jeg tar en telefon at det står en familie på fem med et flyttelass dagen etterpå. Men det kan godt tenkes at hvis de har tenkt tanken allerede og veid litt for og imot, så kan den meldingen fra meg og tilflytterkontoret være utslagsgivende, til syvende og sist, det tror vi. Det har vi en del eksempler på faktisk, både familier og enslige mødre og litt forskjellige andre som er på vei inn til Årdal akkurat nå, som jeg vet sannsynligvis ikke hadde dukke opp hvis ikke vi tok direkte kontakt med de og sa: «Det har en verdi for oss at du kommer».
(Int. Hanne Stedje)

Gjennom samtalen med Hanne Stedje kommer det klart frem at hun mener tilbakeflytterne er en svært viktig, om ikke den viktigste målgruppen for å øke tilflytningen til Årdal.

Kommunaldirektør Stig Stark-Johansen synes å ha et litt annet syn på hvem de bør sette det største søkelyset på. I likhet med Stedje er også han tidlig ute og nevner tilbakeflytterne, og

påpeker at de har vært og kommer fortsatt til å være en vesentlig målgruppe. Men han påpeker samtidig at «vi etter hvert også må ha mer fokus på folk som ikke har tilhørighet i landet i det hele». (Int. Stig Stark-Johansen)

Stark-Johansen poengterer at uansett hvor god jobb de måtte gjøre med å rekruttere folk tilbake til hjembygden, så holder ikke dette arbeidet for å stabilisere eller øke folketallet. Dette illustreres fint med utdraget under fra intervju med Stark-Johansen, der han belyser utfordringene knyttet til et for ensidig fokus i tilflytningsarbeidet.

Fordi det er sånn at vi kommer aldri til å være i den situasjonen at de fleste som reiser ut fra Årdal, kommer tilbake. Du må fylle på i andre enden og, du må alltid ta høyde for at noen ønsker å bli der ute, og sånn skal det være og sånn vil det være. Så vi må ha flere rekrutteringsstrategier, ikke bare Årdal sine egne som skal tilbake, det holder bare ikke. (Int. Stig Stark-Johansen)

En slik tilnærming der man aktivt går inn og retter det største søkelyset mot tilbakeflytterne for å rekruttere folk til bygden er ikke noe særegent fenomen for Årdal. I Grimsrud og Båteviks *Velkommen til bygda?* peker de på tilbakeflytterne som den gruppen mennesker som er alle mest ønsket til bygden. «Potensielle tilbakeflyttere er uten tvil den mest attraktive målgruppen for tilflytningsarbeidet. De aller fleste kommunene har tilbakeflyttere som eksplisitt målgruppe, og det er ingen andre målgruppe som har fått så mange ulike tiltak eksklusivt rettet mot seg» (Grimsrud & Båtevik, 2016, s. 289).

En strategi med et for sterkt fokus på tilbakeflytterne kan sees på som problematisk av flere grunner. For det første, selv om man (nokså urealistisk) skulle lykkes å få tilbake alle som har flyttet ut, så er det ikke nok til å kompensere for nedgangen i folketallet (fordi det også er fødselsunderskudd i Årdal). For det andre, når grunnlaget for tilflytningsarbeidet baserer seg på eget nettverk og bekjentskaper kan det argumenteres for at dette vil kunne skape et skille mellom de innfødte tilbakeflytterne og nykommere. Der folk som fra før er kjent av tilflytningsapparatet og mottar telefoner der de blir fortalt hvor velkommen de er, vil de som derimot ikke er kjent av tilflytningsapparatet ikke nødvendigvis få samme oppfølging. Dette kan sees på som ekskluderende. Et tredje poeng er at tilbakeflyttere kanskje er den gruppen

som har minst behov for konkret hjelp i flyttefasen ettersom de sannsynligvis allerede har kjennskap til og nettverk i Årdal.

5.2.2 Livsstilsflyttere fra utlandet

Den andre målgruppen som ble trukket frem som viktig å satse på var livsstilsflyttere fra utlandet. Med livsstilsflyttere menes her de som ønsker genuint å komme til bygden og bli boende der fordi livet der byr på mer plass og muligheter som en gjerne ikke har i storbyen. Her dreier det seg gjerne om barnefamilier som ønsker seg et roligere liv, der de har tid til å dyrke sine interesser og hobbyer. Dette er flyttere som er ute etter den rurale idyll. Her inkluderes livsstilsflyttere fra Mellom-Europa som kommer til Norge fordi de her har muligheter de ikke har på samme måte i hjemlandet. Typisk for disse er at de kommer fra Nederland, Tyskland og Belgia (Grimsrud & Båtevik, 2016). I Årdal har de ganske nylig begynt å satse på denne gruppen, og ordfører Hilmar Høl berømmer imøtekommenheten til tilflytterkontoret og deres evne til å også ta vare på de som ikke snakker norsk:

«Jeg har alt å takke de for [de ansatte på tilflytterkontoret] som ordfører, som at vi faktisk klarer å stabilisere dette, fordi de er drivende dyktige i forhold til hva slags, om det er hva slags folk, om det er danske eller om det er nederlendere eller om det Belgiere, så klarer de å formidle det gode i samfunnet til disse personene på engelsk og norsk og alt dette her. Så, vi er jo veldig tidlig i fasen her, må jo si det». (Int. Hilmar Høl)

Livsstilsflyttere er også målgruppen som kommunedirektør Stig Stark-Johansen trekker frem som den han ønsker at Årdal skal jobbe tettest inn mot i tiden som kommer. Stark-Johansen understreker viktigheten av denne målgruppen og synes å være enig i at «Livsstilsflyttere fra Mellom-Europa passer godt inn i [bildet av] det ideelle norske bygdesamfunnet. De er ressurssterke familier som kommer til Norge fordi de ønsker den livsstilen som norske bygger kan tilby» (Grimsrud & Båtevik, 2016, s. 292). Stark-Johansen melder om svært gode erfaringer med denne målgruppen fra tidligere arbeid i en annen distriktskommune og peker igjen på viktigheten av disse menneskene fordi de har en kompetanse de har behov for. Han virker altså ikke å mene at denne målgruppen står noe tilbake for *tilbakeflytterne*, slik *tilflytterhierarkiet* peker på. Han sier følgende om arbeidet med å rekruttere livsstilsflyttere fra Vest- og Mellom-Europa til Årdal:

En annen gruppe vi har sett litt på i starten, er Vesteupeere, vi vet at det er mange livsstilsflyttere, for eksempel Tyskland, Nederland, Belgia, som ønsker seg mot Norge. Og dette her har jeg jobbet med før, i en kommune som heter Eidfjord i Hardanger. Da var det et prosjekt på å integrere folk som kom utenfra, også har de veldig høy kompetanse innen mye av det vi har behov for. Det er unge folk og mennesker som på mange måter har lett for å tilpasse seg norske forhold. Og der har vi [i Årdal] også fått mye rekruttering de siste 2-3 årene, Belgia, Frankrike, Nederland osv. Men jeg ønsker at vi skal satse enda mer på det. (Int. Stig Stark-Johansen)

I strategien med å rekruttere livsstilsflyttere til bygden spiller kommunen på mulighetene som ligger i Årdal kontra andre steder i Europa. Det står da sentralt å få fremhevet kontrasten mellom det anmassende i livet i Mellom-Europa der folk bor veldig tett, og det fredelige livet i Årdal der man kan bo tett på naturen. Her kan en trekke paralleller til tanken om den «rurale idyll» som dreier seg om bildet som skapes av livet på landet som fredelig og idyllisk, og som en motsats til det høye tempoet i byene. Etersom Årdal er en industribygd, og dermed i utgangspunktet kanskje ikke noe man forbinder med den klassiske forståelsen av «rural idyll», der en ser for seg et pastoralsk landskap med mange gårdsbruk, er det vesentlig å se nærmere på hva som kan inkluderes i begrepet «rural idyll». Brandth og Skavhaug (2012, s. 31) beskriver det på denne måten: «Begrepet bygger på positive assosiasjoner til det landlige og kan inkludere beskrivelser av stemning, atmosfære, gården, naturen, maten og estetiske dimensjoner som kan formidles på en rekke måter». Gjennom analyse av både informantintervjuer og kommunens nettsider er det mulig å kategorisere hvilke av disse aspektene innen den rurale idyll Årdal velger å promotere. Hvis en legger Brandth & Skavhaugs sitat til grunn for en definisjon av den rurale idyll, er det liten tvil om at Årdal ønsker å plassere livet i bygden under denne kategorien. Selv om en ikke forbinder Hydro og industri med landlig idyll, så viser de fram bilder av Årdal som er preget av storslått, vill natur så vel som gårder og kulturlandskap som gir assosiasjoner til landlig idyll. Naturen står sterkt i Årdals selvbilde og dette bruker de i promoteringen av stedet både overfor turister og potensielle tilflyttere fra inn- og utland.

5.2.3 De som flytter grunnet jobb

Det er mange som flytter til Bygde-Norge fordi de har fått en jobb der (Aure et al. 2011). Likevel er det ifølge Grimsrud og Båtevik (2016, s. 293) «overaskende få som prøver å tiltrekke seg tilflyttere gjennom å vise frem at de har et spennende arbeidsmarked og god tilgang på jobber». De mener at dette kan komme av at de ikke blir ansett som varige beboere – de antar altså at de snart vil flytte ut igjen. Dette kan virke å stå i en viss kontrast til hvordan tilflytningsarbeidet synes å fungere i Årdal. Som tidligere adressert står fokuset på arbeidsplasser svært sterkt i Årdal. Hanne Stedje på tilflytterkontoret trekker frem de som kommer til bygden grunnet jobb og hvordan de da arbeider for å integrere vedkommende i samfunnet:

Men så er det altså tilflyttere, folk som altså folk som ikke nødvendigvis har et bånd til bygden, men som kommer hit fordi de har fått seg en spennende jobb eller fordi partner har fått seg en spennende jobb. Og de kjenner kanskje ingen her, da må vi hjelpe de litt i forhold til det sosiale. (Int. Hanne Stedje).

Det kan tolkes dit hen at Årdal skiller seg litt fra andre tilflytningsarbeid i den forstand at de heller enn å se på jobbflyttere som midlertidige beboere, legges det ressurser i å gjøre dem glad i stedet og få dem til å trives også utenom arbeidet. Hanne Stedje trekker frem et godt eksempel på hvordan de på tilflytterkontoret jobber for å sørge for at denne målgruppen finner seg til rett i bygden. Her illustrert ved historien om en mann som har flyttet til Årdal grunnet en attraktiv ingeniørjobb og tatt med seg konen:

Mens hun var litt mer, altså ikke fullt så opptatt av toppturer og randonee-ski og sånne ting. Men hun spilte i korps, og dette har jeg greie på! Altså, da har jeg kunnskap om lokalsamfunnet mitt og det som rører seg der. Så da sier jeg til denne damen at nå ringer det noen fra korpset til deg, vi har to korps. En liten stund senere spiller damen i begge korpse og er instruktør i et tredje, dette er et veldig godt eksempel på at slik virker tilflytterkontoret og da vet jeg at denne damen er i gode hender. (Int. Hanne Stedje).

Dataene fra informantene tyder dermed på at Årdal kommune ser på denne målgruppen som enda viktigere enn det som er vanlig ifølge Tilflytterhierarkiet. Dette kan være grunnet Årdals identitet som industribygd og behov for arbeidskraft.

5.2.4 De uønskede eldre

Selv om ønsket om et økende folketall i kommunen er høyst reelt, så er det ikke et mål for enhver pris. Det er like mye det å bedre alderssammensetningen i kommunen som er det ønskelige. Årdal kommune har en aldrende befolkning med mange eldre innbyggere i forhold til yngre. Dette er sett på som en stor utfordring som man gjerne vil gjøre noe med.

De eldre er en gruppe mennesker som ikke er ønsket som tilflyttere i Årdal. Uten å bli spurt om dette direkte, er likevel kommunedirektør Stig Stark-Johansen svært tydelig når han blir spurt om viktigheten av en god alderssammensetning i kommunen: *Ja, altså jeg hadde ikke hatt behov for flere 90åringer, det er ikke det vi ønsker* (Int. Stig Stark-Johansen). Videre utdyper han grunnlaget for dette synspunktet og viser til kostnader knyttet til pleie av eldre mennesker, noe som utgjør en svært tung bølge for kommuner med begrenset økonomi, hvis de blir for mange i forhold til den totale innbyggermassen.

Dette er i tråd med det som er funnet i litteraturen om tilflytterhierarkiet (Grimsrud & Aure, 2013, Grimsrud & Båtevik, 2016). De peker på at eldre som ikke lenger er i arbeidsfør alder ikke vil kunne bidra med skatteinntekter og økt sysselsetting i bygden noe som gjør at de er mindre ønsket. I tillegg er det som trolig er enda viktigere den manglende evnen til å produsere barn til bygden. Et slikt syn på denne gruppen kan hevdes å være noe kynisk da en gjerne ville trodd at alle var velkomne til bygdene. Likefullt er det et forståelig synspunkt når en ser på kostnader knyttet opp til å ha en stor andel eldre i kommunen.

5.2.5 De udefinerte

Når det gjelder flyktninger, er dette heller ikke en målgruppe som blir diskutert i særlig grad av informantene. De blir likevel nevnt en gang av Hanne Stedje på tilflytterkontoret, som sier følgende: «*Når det gjelder flyktninger, så har vi jo også flyktningtjeneste i kommunen som tar seg av en del ting*» (Int. Hanne Stedje). Her peker hun altså på at dette er en gruppe som er velkommen i bygden, men arbeid rettet inn mot dem, er det flyktningtjenesten som tar seg av og dermed ikke noe tilflytterkontoret bruker tid og ressurser på. Også dette er i tråd med forskningen nevnt ovenfor.

5.3 Strategier og virkemidler i tilflyttingsarbeidet

Vi har til nå sett på hvilke målgrupper kommunen henvender seg sterkest mot. Det er flere ulike tiltak som er satt i verk for å motvirke det synkende folketallet. Det som også er viktig å nevne i dette er at opprettelsen av det såkalte «Tilflytterkontoret» i seg selv er en svært viktig komponent i kampen mot den synkende befolkningen. Der det i samtale med informant Hanne Stedje (ansatt på tilflytterkontoret) blir adressert ulike tiltak og strategier i dette arbeidet, tar ordfører Hilmar Høl en noe annen vinkling på spørsmålet om viktige tiltak rettet mot denne utfordringen. På spørsmål om sine tanker og strategier rundt befolkningsnedgangen i bygden, viser han umiddelbart til selve opprettelsen av «Tilflytterkontoret», og påpeker hvilken enorm suksess dette initiativet har vært. Vesentlig her er det å merke seg at dette ikke er noe enhver distriktskommune som sliter med lavt folketall har, men heller et eget prosjekt initiert av Årdal kommune. «Uten de to [Tilflytterkontorets to ansatte] så hadde vi aldri klart dette her. Såpass ærlig må vi være i forhold til den strukturen de har bygd opp rundt det her med å kunne ta kontakt med folk gjennom Ditt Årdal og får folk til å bli interesserte, kommer på besøk og legger de inn på hotell så de vet hvordan Årdal ser ut, både Årdalstangen og Øvre Årdal. (Int. Hilmar Høl). Perspektivet fra ordføreren er viktig fordi det er nærliggende å tro at Hanne Stedje som jobber på tilflytterkontoret ikke ville ordlagt seg på samme måte om sin egen betydning. Av Høls uttalelser kan en da tolke det dit hen at selve opprettelsen av tilflytterkontoret har vært den viktigste faktoren i arbeidet mot befolkningsnedgang.

Tilflytterkontoret har som en av sine oppgaver å promotere Årdal til omverden gjennom ulike kanaler. Selv om Årdal skulle være verdens fineste og beste plass å bo, hjelper det lite hvis ikke man når ut til utenforstående med denne informasjonen slik at folk får vite om plassen. Hanne Stedje på tilflytterkontoret sier at kommunen tidligere har brukt mye penger og ressurser på forskjellige annonser og markedsføringskampanjer i større medier, men at dette stort sett ikke har hatt de beste resultatene. Derfor er dette noe kommunen har gått vekk i fra, og ser heller til andre metoder for å markedsføre bygden og dens egenskaper. Dette er i tråd med forskningen på området: «Tilflytningskampanjer kan lett fremstå med et «Hjelp vi synker

– kom og redd oss»-budskap. Det er vanskelig å unngå et slikt budskap når man lover «gull og grønne skoger» mot tilflytting» (Grimsrud & Aure, 2013, s. 194).

Stedje trekker derimot frem at man nå markedsfører seg gjennom andre kanaler, som ikke krever like mye ressurser. Hun viser til profiler på forskjellige sosiale medier som er laget for å vise frem bygden, samt det å være tilgjengelig for folk som måtte ta kontakt fordi de lurer på noe. Det trekkes frem at hun selv gjerne kan stille opp og fortelle hvor fint det er i Årdal, og det samme kan eksempelvis ordføreren gjøre. Men tilføyer at dette vil gjerne ikke ha like stor troverdighet som at hvis noen som faktisk nylig har flyttet til Årdal stiller opp og forteller om sine opplevelser. Av denne grunn har tilflytterkontoret tatt et grep der de har rekruttert noen ambassadører for bygden, altså folk som nylig er tilflyttet. Tanken med dette er at det er disse menneskene som da skal være «sannhetsvitner», og selv dele litt av sine egne erfaringer med å flytte til Årdal, eksempelvis gjennom å la de ta over bygdens Instagram-konto, *Ditt Årdal*.

I tillegg til å være aktive på sosiale medier som eksempelvis Instagram, er også kommunens egne nettsider profesjonalisert og utformet for å promotere bygdens sterke og særegne sider. På kommunens nettsider møtes man umiddelbart av oversiktsbilder av bygden og den omliggende naturen, også en video av «Bøttejuvet» ligger lett tilgjengelig. For de som da har blitt nysgjerrige og vil finne ut mer, er det enkelt å klikke seg frem til *Årdalsguiden* som er en digital brosjyre som går i dybden på bygdens muligheter og viser bygden frem fra sin beste side.

Kort oppsummert sier Hanne Stedje det slik om de viktigste faktorene for tilflytting: «*Alt er sammensatt, men du kommer ikke utenom arbeid*» (Int. Hanne Stedje).

6. Drøfting

6.1 Hvordan passer Årdal inn i forestillingen om «Den rurale idyll»?

Som det har blitt adressert i avsnittet om «den rurale idyll» (Kap. 2.5) dreier dette konseptet seg om oppfatningen av at det idylliske livet er å finne på landsbygden, til forskjell fra livet i byen. Oppfatningen om at det å bo på landet vil gi livet en annen ro og kvalitet er grunnpilaren i ideen om den rurale idyll. Det å prioritere jobb og karriere forbindes med stress og mas og hører derfor ikke hjemme i dette bildet. Det er denne oppfatningen av den rurale idyll Grimsrud og Aure (2013) fant at dominerte tilflyttingsarbeidet i norske distriktskommuner. I dette avsnittet skal det tas et nærmere blikk på hvorvidt livet i Årdal kommune kan sies å passe inn i denne forestillingen.

Årdal var opprinnelig et jordbrukssamfunn som bestod av en ansamling gårder innerst i Sognefjorden. Dette var derimot slik det så ut for 100-150 år siden, og er ikke lenger tilfellet for dagens Årdal. I kapitlet «Studiestedet Årdal» sees det nærmere på bygdens utvikling og historiske utvikling. For selv om plassen en gang i tiden kunne ha vært gjenstand for det klassiske motivet i den rurale idyll, er det ikke gårder, låver, traktorer og åkrer som preger narrative om Årdal.

Noe man kan se av både kommunens nettsider og de største bedriftene på Årdals nettsider er at det ikke er jordbruk som er den dominerende formen for arbeid som bedrives i Årdal. Derimot er det en bygd som har vokst seg større på industri og hjørnesteinsbedriften i bygden er Hydro som driver med energi- og aluminiumsproduksjon. I samtaler med informantene kom det også tydelig frem hva som var de viktigste faktorene for både det å få folk til å flytte til bygden, men også å beholde dem som allerede bor der. Det som blir adressert gjentatte ganger av alle tre informantene, er fokuset de har på å skape arbeidsplasser. Arbeidsplassene det snakkes om er innen industri og teknologi, samt et ønske om å skape flere statlige arbeidsplasser. Det som derimot ikke nevnes er noe ønske eller søkelys på å fremheve det landlige preget, noe som står sterkt i tanken om den rurale idyll.

Da oppfatningen om den rurale idyll i store trekk dreier seg om hva som er best av bygd og by, blir gjerne de to sett på som motpoler som konkurrerer om å ha de beste kvalitetene (Husmo & Johnsen, 2000, s. 7). I teorikapitlet så vi nærmere på denne debatten om forskjellene på bygd og by, det er liten tvil om at begge sider ønsker å distansere seg fra den

andre og fremheve forskjellene mellom de to. Som tidligere nevnt er det tilsynelatende ikke slik at Årdal har et ønske om å passe inn i glansbildet i den rurale idyll og kvalitetene dette måtte medføre. Heller er de tilsynelatende fornøyd med å kunne vise til sine storbykvaliteter, der de har sine særegne styrker, men også innehar en rekke av de godene som man typisk finner i storbyen.

Selv om Årdal er en plass som ønsker å identifisere seg med og tilegne seg flere av storbyens kvaliteter, er de likefullt klar over at de ikke er en storby. Hvis premisset som ligger til grunn for et levedyktig samfunn er å konkurrere med storbyen på de samme kvalitetene, vil Årdal komme til kort. Derfor er kommunen bevisst på også å fremheve seg selv som en plass med andre kvaliteter enn det storbyen kan by på. Ettersom Årdal er en industribygd uten det store søkelyset på landlige gårdsbruk og den klassiske «rurale idyll», er det vesentlig å se nærmere på hva som kan inkluderes i begrepet «rural idyll». «Begrepet (rural idyll) bygger på positive assosiasjoner til det landlige og kan inkludere beskrivelser av stemning, atmosfære, gården, naturen, maten og estetiske dimensjoner som kan formidles på en rekke måter (Brandth & Skavhaug, 2012, s. 31). Gjennom både intervjuene med informanter, samt gjennomgang av kommunens nettsider, er det mulig å kategorisere nærmere hvilke av disse aspektene innen den rurale idyll Årdal velger å promotere. Hvis en legger Brandth & Skavhaugs sitat til grunn for en definisjon av den rurale idyll, er det liten tvil om at Årdal ønsker å plassere livet i bygden under denne kategorien. Tidligere er fraværet av landlig promotering med fokus på gårder og åkrer nevnt, men det som derimot står sterkt i Årdals selvbilde er hvordan de identifiserer seg med den omliggende naturen. Nettopp dette trekker også Hanne Stedje frem når hun spørres om hvilken rolle naturen har som trekkplaster i kommunen: «Og det har jo vært sånn i mange år at folk har kommet hit fordi det ligger ved porten til Jotunheimen, og det er natur. Det er veldig viktig for oss som reiselivskommune, altså folk kommer jo ikke hit for å se på fabrikkene. Folk kommer jo hit for å se på fjord og fjell, og det er jo spesielt dette med de vandreturene innover i nasjonalparken som er vår, på en måte, forse» (Int. Hanne Stedje). Uttalelsen underbygges av kommunens hjemmesider der Årdals omliggende natur er viet betydelig spalteplass (ardal.kommune.no, 2022). Dermed er det rimelig å si at selv om Årdal ikke passer inn i den tradisjonelle forståelsen av den rurale idyll, så gjør den likevel det i høyeste grad hvis en medregner det noe bredere begrepet «natur» som en del av den rurale idyll, slik Brandth & Skavhaug (2012) gjør det. Da Årdal åpenbart er et sted som egner seg for folk som er opptatt av og liker seg i naturen, er det ingen tvil om at disse folkene er en målgruppe. Men

det er også en rekke andre faktorer som spiller inn på hvem tilflytningsarbeidet retter seg mot. Videre skal vi se på hvilke målgrupper informantene trekker frem i arbeidet mot befolkningsnedgang i kommunen.

6.2 Viktigheten av arbeidsplasser

I teoridelen adresseres faktorer for flytting. Her kan en se at *arbeidsplasser* ble av Telemarksforskning funnet å være den viktigste faktoren for flytting i «casen» de forsket på. Også Flyttemotivsundersøkelsen i 2008 underbygger at arbeid er en av de viktigste faktorene som påvirker flyttemønsteret til nordmenn (Fodnesbergene, 2008). Gjennomgangen av det empiriske data i mitt forskningsprosjekt tilsier at det her er vesentlig sammenheng mellom det teoretiske grunnlaget og de faktiske forholdene i Årdal kommune. «Alt er sammensatt, men du kjem ikkje utenom arbeid» sier Hanne Stedje fra tilflytterkontoret når hun spør hva som er den viktigste faktoren for å få folk til bygden på. I lys av teorien på området og Flyttemotivsundersøkelsen (2008) som fremhever *arbeid, bolig, sted/miljø* og *familie* som relativt jevne faktorer som sammen utgjør de viktigste motivene for flytting, kan en jo spørre seg hvorfor det i Årdals tilfelle legges et så sterkt søkelys på *arbeid* foran de andre tre faktorene. I samtaler med informantene er det *arbeidsplasser* som går igjen som det viktigste å fokusere på, mens *bolig, sted/miljø* og *familie* blir nevnt i mindre grad. En mulig forklaring på dette kan være Årdals store selvbilde som tungvekter innen industri og *Teknologibygd* som de selv kaller seg. Av dette kan en tenke seg at det i Årdal sterkere enn andre steder er et ønske om å tiltrekke seg høykompetent arbeidskraft som kan være med å videreutvikle bygden, i enda større grad enn det som er tilfelle i andre distriktskommuner. Denne egenskapen eller siden ved bygden er en sterk del av bygdens identitet og noe de er stolt av i Årdal. På den andre siden er det tydelig, i samtaler med informantene at det er en viss frykt og urolighet knyttet til nettopp denne avhengigheten av industrien i bygden. Slik kan det sees at bygdens tunge industri- og teknologirettede næringer er både en velsignelse og en forbannelse for livsgrunnlaget i bygden. Alle de tre informantene nevner i intervjuene prosjektet som dreier seg om å få flere statlige arbeidsplasser til bygden i tiden som kommer. Dette kan tolkes som et tiltak som gjøres for nettopp å gjøre bygden mindre avhengig av de eksisterende industriarbeidsplassene. Igjen er det mulig å se det slik at dette voldsomme fokuset på arbeidsplasser, som synes å være enda sterkere enn i andre distriktskommuner, kan ha en

sammenheng med bygdens noe uvanlige arbeidsstyrke og store konsentrasjon inn mot bygdens hjørnesteinsbedrifter.

En annen potensiell utfordring er at de som først flytter fra bygden for å få seg en utdanning, ikke nødvendigvis utdanner seg til noe relevant for bygdens behov. Flytter man fra en distriktskommune til byen for å begynne på et studieløp, er det tvilsomt at man velger studieretning ut ifra hvilke behov som måtte være i hjembygden. Vanligvis vil man finne en utdanning som passer til egne interesser og verdier heller enn å ta hensyn til bygdens behov. Da kan det oppstå en utfordring der tilflytningsarbeidet ser seg blind på å prøve å rekruttere bygdens «egne», selv om ikke de nødvendigvis besitter kompetansen som er tiltrengt i bygden. «Et snevert perspektiv på tilflytningsarbeidet kan, eksempelvis gjennom mangel på kunnskap om flytteprosesser, gjøre at man ikke oppnår det som må være en av de sentrale målsettingene bak slikt arbeid, nemlig å sikre grunnlaget for både velferdsproduksjon og vareproduksjon i de lokalsamfunnene det gjelder» (Grimsrud & Båtevik, 2016, s. 296).

6.3 Hvem er det egentlig som ønskes til bygden?

I Grimsrud og Aures modell for tilflytting fremkommer det at det er såkalte *tilbakeflyttere* som er den sterkeste ønskede målgruppen for bygdekommuner (Grimsrud & Aure, 2013). Tanken er at mennesker som i ung alder har flyttet fra bygden for å ta utdanning eller jobb i byen, har en ubetinget kjærlighet til hjemplassen, derfor er de også de som er lettest å overtale til å flytte tilbake en dag. I lys av denne teorien kan det ut ifra de empiriske undersøkelsene i forskningsprosjektet se ut til at Årdal kommune skiller seg noe fra denne modellen. Gjennom intervjuene som ble gjennomført med informantene i Årdal, fremkom det riktig nok klart og tydelig at tilbakeflytterne var en viktig målgruppe for kommunen, som tidligere hadde blitt viet stor oppmerksomhet. På den andre siden kom det også frem at dette arbeidet var noe de til en viss grad hadde mistet tro på, eller i det minste en av informantene. Kanskje mer presist vil det være å si at det var andre målgrupper som var enda mer attraktive å lokke til bygden. Som nevnt er det på ingen måte slik at Årdal skiller seg drastisk fra modellen tilflytterhierarkiet, da eksempelvis kommunaldirektøren trekker frem nettopp tilbakeflytterne som en målgruppe de tidligere har hatt sterkt søkelys på. Samtidig synes det å være en

forskyvning i fokusområder når det gjelder hvor kommunen ønsker å sette inn de sterkeste ressursene. Dette kommer til overflaten ved kommunedirektørens syn på hvordan man skal rekruttere arbeidere fra utenfor landets grenser. Dette er en målgruppe som ifølge tilflytterhierarkiet kommer betydelig lengre ned på listen og som ifølge modellen vies mindre oppmerksomhet (Grimsrud & Aure, 2013). En mulig forklaring på dette kan være at Årdal ikke er som de fleste andre distriktskommuner i landet. Kommunen baserer seg i stor grad på industri og har et betydelig behov for arbeidskraft av spesifikk karakter, som gjerne ikke er like lett å oppdrive innenfor Norges grenser. Dette kan være en mulig årsak til at kommunene ser behovet som minst like stort for å tiltrekke seg utenlandsk arbeidskraft og dermed økt tilflytting fra utlendinger, som det de ser på som behovet, eller ønsket om å tiltrekke seg «bygdens egne».

I lys av kommunedirektør, Stark-Johansens følgende utspill kan det også være en forklaring at det er andre mekanismer som spiller inn i dag, enn det var for ni år siden: «det er sånn at vi kommer aldri til å være i den situasjonen at de fleste som reiser ut fra Årdal, kommer tilbake. Du må fylle på i andre enden og, du må alltid ta høyde for at noen ønsker å bli der ute, og sånn skal det være og sånn vil det være. Så vi må ha flere rekrutteringsstrategier, ikke bare Årdal sine egne som skal tilbake, det holder bare ikke» (Int. Stig Stark-Johansen). Ettersom tilflytterhierarkiet ble publisert i 2013 av Grimsrud og Aure, kan en mulig forklaring på dette utspillet være at det har skjedd en endring i oppfattelsen av målgruppen tilbakeflyttere. Av kommunedirektørens utspill fremkommer det også at det er en målgruppe som tidligere har blitt viet mye oppmerksomhet, men at det nå jobbes med å skifte fokuset grunnet manglende resultater. At dette er erfaringer som kommunen har gjort seg over tid kan være en mulig forklaring i denne dreiningen av fokus. Likefullt kan det også være en forklaring at fokusdreiningen kommer helt og holdent ned til Årdal kommunes særegenhet som gjør at de skiller seg fra de fleste distriktskommuner i landet.

Interessant å merke seg er det uansett at tilbakeflytterne synes å miste noe av sin status eller i det minste bli forbigått av andre målgrupper i Årdal kommune. Årdal virker å være relativt samstemt med teorien på feltet der de har hatt (og fortsatt vil ha) søkelys på tilbakeflytterne. Det er likevel verdt å merke seg at det er et visst avvik. I lys av kommunedirektørens uttalelser kan det tyde på å være to mulige forklaringer på dette. Enten er det slik at Årdal kommune er så særegen og har så spesielle utfordringer og behov, at det vil være gunstig å skille seg fra normen ved å sette søkelys på andre målgrupper. Den andre forklaringen er at

tilflytterhierarkiet som var gjeldende for ni år siden, ikke nødvendigvis er representativt for norske distriktskommuner i dag. Samfunnsutviklingen kan endre seg betydelig over et tiår og flyttevener til norske ungdommer og unge voksne kan se annerledes ut i dag enn hva de gjorde i 2013. Da det eksempelvis har vist seg vanskeligere å «lokke» utflyttet ungdom tilbake til hjembygden enn hva det var for ni år siden, er en mulighet. Dette er to mulige forklaringer på forskjellen, det er også mulig å tenke seg at det er en kombinasjon av begge de to som utgjør dette avviket mellom teori og empiri.

6.4 Tilflytterkontorets rolle i flyktningkrisen

Et høyrelevant spørsmål å stille seg i disse tider da det i skrivende stund er krig i Ukraina, er hvilken rolle «Tilflytterkontoret» har i integreringen av ukrainske flyktninger, om noen i det hele tatt. Av en sak publisert på kommunens nettsider kommer det frem følgende melding til Årdals innbyggere:

Har du ein bustad til flyktningar frå Ukraina? Dersom du har ein bustad som vil vera ledig i nær framtid som Årdal kommune, flyktingtenesta og bustadkontoret kan nytta til å husa flyktinga frå Ukraina. Me veit ikkje kor mange flyktingar som kjem eller kortid dei kjem, men me veit dei kjem og ynskje å møte desse menneska forberedt.

(ardal.kommune.no).

Interessant er det da å merke seg at av alle de tre aktørene som nevnes, er ikke «Tilflytterkontoret» inkludert som en av aktørene som kan kontaktes. Da flyktninger også er tilflyttere som kommer til bygden og skal bosettes der, er det underlig om ikke tilflytterkontoret har en eller annen form for rolle i dette arbeidet med å ta imot disse flyktingene. Så skal det sies at «Tilflytterkontoret» naturligvis kan ha en vesentlig rolle i dette arbeidet selv om de ikke nevnes med navn, der de eksempelvis går innunder *Årdal kommune*, som nevnes. Uansett kan det sees på som noe underlig at ikke et slikt kontor har et tettere samarbeid og er involvert mer inn mot integrering av flyktninger enn hva som synes å være tilfelle ut ifra hva som kommer frem under intervjuene, gitt den kompetansen tilflytterkontoret sitter på. Som nevnt tidligere er en slik tilstrømming av flyktninger noe som ikke har blitt tatt høyde for tidligere av naturlige årsaker. Med det potensielle omfanget av

flyktningstrømmen til mange steder i Norge, og muligens også til Årdal, vil det fra utsiden virke naturlig at tilflytterkontoret får en sentral rolle i integreringsprosessen av disse krigsflyktningene. Fra kommunens nettsider kommer det også frem en beskrivelse av hva tilflytterkontoret kan bidra med: «Årdal kommune sitt tilflyttarkontor er en ny kommunal satsing og har som mål å hjelpe tilflytтарar til rette på sin nye heimstad og svare på ulike spørsmål du har. Det kan vere å bli kjent med offentlige kontor, fritids- og handelstilbod, informasjon om dei ulike tettstadene og anna du har behov for» (ardal.kommune.no, *Tilflyttarkontoret*). Med en slik arbeidsbeskrivelse er et slikt integreringsarbeid noe et tilflytterapparat burde ha en sterk rolle i. I lys av den nylige krigssituasjonen er det også svært mulig at dette er tilfelle. Uansett vil det være interessant å registrere hvilken rolle tilflytterkontoret har og vil få inn mot dette arbeidet i tiden som kommer.

6.5 I hvilken grad er Årdal gjenstand for kommodifisering?

Prosessen med å kommodifisere den norske landsbygden er et fenomen som har vært utbredt i Norge de siste tiårene og dreiningen går ofte fra å produsere verdi til å være en verdi i seg selv (Fløysand & Jacobsen, 2007). Dersom dette skal kunne være overførbart til Årdals tilfelle, er en nødt til å se på hvilke sider ved bygden det er Årdal ønsker å promotere. Der Bjørn Egil Flø sier at «det er en rekke måter og innfallsvinkler for å selge ideen om bygden. Ulike steder har ulike kvaliteter» (Flø, 2016, s. 33) belyser det at kommodifiseringsprosessen av bygden, kan være så mangt. Stillhet, estetikk og utsikt er alle faktorer som Flø belyser når det er snakk om å gjøre bygden om til en handelsvare. Med dette i mente kan en se på det som at også Årdal er en vesentlig del av denne prosessen. I og med at Årdal er en industribygd med store folkemengder ansatt på de lokale bedriftene er det naturlig nok et stort fokus på disse arbeidsplassene fordi det er de som sysselsetter desidert flest. Dermed kan det sies at Årdal ikke har vært gjenstand for den samme kommodifiseringsprosessen som en rekke andre steder fordi næringsgrunnlaget i bygden fortsatt er produksjon av varer heller enn det å selv skulle være varen. På den andre siden er det relevant å se på hvordan Årdal kommune ønsker å markedsføre seg ut mot omverden og hvilke kvaliteter ved bygden det er de trekker frem. I intervju med ordfører Hilmar Høl, trekker han raskt frem bygdens naturnære kvaliteter. Han trekker spesielt frem Utladalen, Sognefjorden og Jotunheimen som positive sider ved bygden om peker på at dette er egenskaper han ønsker at de skal formidle til omverden at bygden innehar. I lys av kommunens næringsgrunnlag som i all hovedsak baserer seg på industri, er det ikke rimelig å se Årdal som en del av denne klassiske prosessen med å transformere landsbygden om til en salgsvare i seg selv. Hvis dette hadde

vært tilfelle, ville kommunen fått en utfordrende jobb med å rekruttere turister for å komme til bygden og se på de store fabrikkene. Heller er tilfelle at bygden fortsetter å være produsent av ulike råvarer som skaper arbeidsplasser til folk som kommer tilflyttende til eksempelvis jobber i Hydro og NorSun. Men å si at Årdal da ikke er en del av denne kommodifiseringen blir også noe unyansert. For som Flø påpeker er det ulike egenskaper ved forskjellige steder og Årdal har egenskaper som går ut over det at det kan produsere råvarer. Ved å promotere sine naturnære beliggenhet til dype fjorder og høye fjelltopper, kan det likevel hevdes at bygden i seg selv gjøres om til en handelsvare. Informantene trekker frem at disse egenskapene promoterer for både for å tiltrekke seg turister, men vel så mye for å lokke folk til å flytte permanent til bygden. Med dette teoretiske bakteppet, kan en mulig forklaring på dette spørsmålet være at det verken er slik at bygden er fullstendig kommodifisert eller ikke i det hele tatt. I Årdals tilfelle, som skiller seg fra de fleste andre distriktskommuner, er det da visse trekk ved stedet som blir gjenstand for en kommodifisering der egenskaper og trekk ved bygden promoterer. Men grunnlaget for et levedyktig lokalsamfunn er det fortsatt, i høyeste grad, den underliggende verdiproduksjonen levert av bygdens industribedrifter som står for.

7. Avslutning

For å finne svar på forskningsspørsmålet *Hvordan arbeider Årdal kommune for å øke tilflyttingen?* opererte jeg i analysen med tre ulike kategorier. *Fokusområder i tilflytningsarbeidet, målgrupper og strategier og virkemidler* var områdene som her ble analysert opp mot det teoretiske rammeverket. I denne avslutningen vil jeg foreta en kort oppsummering av hovedpunktene i oppgaven og presentere hovedfunnene.

7.1 Fokusområder i tilflytningsarbeidet

Nyere flytteforskning legger vekt på at flytting er en sammensatt prosess (se kap. 2.8), som ikke kan forklares med en faktor alene (Aure et al. 2011). Det er sjelden slik at det er én faktor som gjør at noen flytter, men likevel er det interessant å merke seg at i distriktskommuner, slik Årdal er, er arbeid enda viktigere enn det er for landet i sin helhet (Aure et al., 2011, s. 47). Dette er også bildet som gjenspeiler seg i samtaler med informantene, der de også peker

på at dette er sammensatte utfordringer, men likevel står sitatet fra informant Hanne Stedje sterkt: «*Alt er sammensatt, men du kommer ikke utenom arbeid*». Årdal kommune vet at de også har andre styrker å spille på, som eksempelvis den spektakulære naturen og ulike kulturtilbud, noe de også gjør. Likefullt er det det sterke søkelyset på arbeidsplasser som sitter igjen når en skal oppsummere fokusområdene til kommunen. Prosjektet «100 statlige arbeidsplasser innen 2025» er også et eksempel på hvordan kommunen tenker på bygdens fremtid og hvordan de kan gjøre den best mulig for sine innbyggere. Enigheten var bred blant informantene om at alt det gode med Årdal måtte komme frem, men uten arbeidsplasser til innbyggerne, hjelper det lite med resten.

7.2 Målgrupper

I tilflyttingsarbeidet finnes det en rekke ulike målgrupper som man kan rette fokus mot. Grimsrud og Aure (2013) har kategorisert disse målgruppene fra mest til minst ønsket i modellen *Tilflytterhierarkiet*. Selv om det ikke nødvendigvis var nøyaktig de samme resultatene i Årdal som det som ble lagt frem i *Tilflytterhierarkiet*, var det likevel svært mye som stemte overens mellom teori og empiri. Eksempelvis trakk informant Hanne Stedje umiddelbart frem *tilbakeflytterne* som en viktig målgruppe for kommunen. Denne målgruppen dreier seg om folk som er født og oppvokst i bygden, for så å ha flyttet ut for gjerne å ta utdanning. Her ser tilflyttingsarbeidet sitt snitt til å få bygdens «egne» til å flytte hjem igjen. Denne målgruppen er noe også teorien på feltet trekker frem som den mest attraktive målgruppen å henvende seg mot. Den andre målgruppen som ble trukket frem av informantene var folk fra Mellom-Europa som kommer grunnet sitt ønske om å kunne leve ut livsstilen sin på en god måte i Årdal. Nylig har det også meldt seg en annen utfordring, da det er brutt ut krig i Ukraina og det kommer store mengder flyktninger til Norge. Her har Årdal kommune gått ut og sagt at de gjerne vil ta imot disse flyktningene. I tiden som kommer kan det være at også denne målgruppen blir en sentral del av tilflyttingsarbeidet. Likevel kom det frem av datainnsamlingen at det var *tilbakeflytterne* og *livsstilsflytterne* (se kap. 2.6 for begrepsavklaring) som for tiden var målgruppene som tilflyttingsarbeidet henvendte seg sterkest mot. I tillegg ble det poengtert at det gjerne måtte være unge mennesker som flyttet til bygden, dette grunnet de store kostnadene knyttet til det å ha en aldrene befolkning. Dette ga informant Stig Stark-Johansen tydelig uttrykk for, illustrert ved uttalelsen: «*Ja, altså jeg hadde ikke hatt behov for flere 90-åring, det er ikke det vi ønsker*».

7.3 Strategier og virkemidler

Da Årdal kommune fikk fremlagt prognosene fra SSB, som viste at de kom til å miste hver fjerde innbygger i løpet av de neste tretti årene bestemte de seg for å ta noen drastiske grep som ikke tidligere hadde blitt gjort i kommunen. Det fremste tiltaket for å hindre befolkningsnedgangen, eller å «vinne veddemålet mot SSB» som informantene kalte det, var sammen med fokuset på arbeidsplasser, å opprette «*Tilflytterkontoret*». Dette tiltaket skulle sørge for at det var minst en ansatt som til enhver tid arbeidet med denne problematikken og skulle iverksette ulike mindre tiltak for å minske fraflytting og øke tilflyttingen til bygden. I tillegg til å følge opp nylig tilflyttede og potensielle tilflyttere, har tilflytterkontoret fått ansvaret for en økende satsing på å promotere Årdal i sosiale medier. Dette for å nå ut til så mange som mulig og bevisstgjøre folk på mulighetene som Årdal byr på. Gjennom intervjuene med informantene, kommer det frem en rekke mindre tiltak som er iverksatt med det mål å øke tilflyttingen til Årdal, men fra et overordnet perspektiv er det tydelig at det største og viktigste enkelttiltaket fra kommunen er selve opprettelsen av Tilflytterkontoret. Dette illustrerer ordfører, Hilmar Høl tydelig med utsagnet: «*Uten de to [Tilflytterkontorets to ansatte] så hadde vi aldri klart dette her. Såpass ærlig må vi være*». (Int. Hilmar Høl)

Referanseliste

- Allkunne.no (29.04.2011) *Kommunehistoria i Årdal*,
<https://www.allkunne.no/framside/fylkesleksikon-sogn-og-fjordane/historie-i-sognhttps://www.allkunne.no/framside/fylkesleksikon-sogn-og-fjordane/historie-i-sogn-og-fjordane/kommunehistorie/kommunehistoria-i-ardal/1897/76419/og-fjordane/kommunehistorie/kommunehistoria-i-ardal/1897/76419/>
- Allkunne.no (15.04.2011) *Naudsarbeid*.
<https://www.allkunne.no/framside/fylkesleksikon-sogn-og-fjordane/historie-i-sognhttps://www.allkunne.no/framside/fylkesleksikon-sogn-og-fjordane/historie-i-sogn-og-fjordane/historie/naudsarbeid/1901/76521/og-fjordane/historie/naudsarbeid/1901/76521/>
- Årdal.kommune.no (2022) *Aktuelt. Har du ein bustad til flyktingar frå Ukraina?*
<https://www.ardal.kommune.no/aktuelt/har-du-ein-bustad-til-flyktingar-frahttps://www.ardal.kommune.no/aktuelt/har-du-ein-bustad-til-flyktingar-fra-ukraina.6298.aspxukraina.6298.aspx>
- Årdal.kommune.no, *Tilflyttarkontoret*. <https://dittardal.no/tilflyttarkontoret/>
- Aure M., Langset B. & Sørli K. (2011) *Flyttemotiver og bostedsvalg*. Plan.
<https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1504-3045-2011https://www-idunn-no.galanga.hvl.no/doi/epdf/10.18261/ISSN1504-3045-2011-05-1005-10>
- Brandth B. & Skavhaug I. M. O. (2012) *Gårdsturisme på hjemmesider: Trender, blikk og paradokser*. *Sosiologisk tidsskrift* <https://www-idunnhttps://www-idunn-no.galanga.hvl.no/doi/pdf/10.18261/ISSN1504-2928-2012-01-03no.galanga.hvl.no/doi/pdf/10.18261/ISSN1504-2928-2012-01-03>

- Grimsrud G. M. (2019) Rural regions at a crossroads: Policy challenges for the future. *Nordiske arbeidspapierer (Nordic Working Papers)*
[file:///Users/nicolaytveit/Downloads/Grimsrud_nordregio002%20\(1\).pdf](file:///Users/nicolaytveit/Downloads/Grimsrud_nordregio002%20(1).pdf)

- Grimsrud G. M. & Aure M. (2013) *Tilflytning for enhver pris?*
<http://mail.ideas2evidence.com/sites/default/files/Tilflytting%20for%20en%20hver%20pris.pdf>

- Grimsrud G.M. & Båtevik F.O. (2016) Velkommen til bygda? *Tilflyttingarbeidets tvetydighet*. Kappelen Damm

- Grønmo S. *Samfunnsvitenskapelige metoder (2016) Fagbokforlaget. 2. utg.*

- Huges A, Morris C & Seymore S. (2000): *Ethnography and Rural Research*. Cheltenham: Countryside & community Press

- Husmo M. & Johnsen J. P. *Fra bygd til fjord og kafebord? (2000)*
https://bibsysthttps://bibsyst-almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/primoprimo-explore/fulldisplay?docid=BIBSYS_ILS71491721610002201&context=L&vid=HIB&lang=no_NO&search_scope=default_scope&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,rural&offset=0almaprimo.hosted.exlibrisgroup.com/primoprimo-explore/fulldisplay?docid=BIBSYS_ILS71491721610002201&context=L&vid=HIB&lang=no_NO&search_scope=default_scope&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=default_tab&query=any,contains,rural&offset=0

- Leknes S. (2020) SSB.no *Voksende byer og aldrende bygder*.
<https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/voksende-byer-og-aldrende-bygderaldrende-bygder>

- Leknes S. & Løkken S.A. (2020). ssb.no, *Befolkningsframskrivinger for kommunene, 2020-2050*. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-ogpublikasjoner/attachment/429172?ts=173fc97ddf0publikasjoner/attachment/429172?ts=173fc97ddf0>

- Lien, L. (2012) Identitet på anbud. I M.B.Bringslid (red.) *Bygdeutviklingas paradoks* (s. 173- 202), Scandinavian Academic Press

- Norman V. et al. (2020) Norges offentlige utredninger. *Det handler om Norge- Bærekraft i hele landet*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/3b37c1baa63a46989cb558a65fccf7a1/nou/pdfs/nou202020200015000dddpdfs.pdf>

- Orderud G. (2002) *Tidsskriftet ungdomsforskning (Unge voksne i distrikts-Norge- flytteplaner og flyttemotiver)*
[file:///Users/nicolaytveit/Downloads/yberlord,%7B\\$userGroup%7D,+unge.pdf](file:///Users/nicolaytveit/Downloads/yberlord,%7B$userGroup%7D,+unge.pdf)

- Philo C. & Kearns G. (1993) *Culture, History, Capital: A critical introduction to the selling of places*. <http://www.u.arizona.edu/~compitel/Philo.pdf>

- Postholm M.B. (2021) NTNU «Innsamling av kvalitative data- INTERVJU (individuelle og fokusgruppe)».
https://hvl.instructure.com/courses/12324/pages/innsamling-av-kvalitative-dataintervju-individuelle-og-fokusgruppe?module_item_id=281054

- Simonsen J.K. & Koksvik G.H. «For felleskapets beste: Moralske forpliktelser, innblanding og etiske dilemmaer på feltarbeid. (2020)
https://www.idunn.no/nat/2020/03/for_fellesskapets_beste_moralske_forpliktelser_innblandin

- SSB (2022) *Befolkning og endringer, etter region, statistikkvariabel og år*. <https://www.ssb.no/statbank/table/06913/chartViewLine/>
- Tønnesen M. (2020) *Korona-utflytterne. Hvem forlot storbyene i 2020, og vil de komme tilbake?* [https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2834464/PB%202-021%20Koronahttps://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2834464/PB 2-021 Korona-utflytterne.pdf?sequence=1&isAllowed=yutflytterne.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2834464/PB%202-021%20Koronahttps://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/11250/2834464/PB%202-021%20Korona-utflytterne.pdf?sequence=1&isAllowed=yutflytterne.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Vedlegg

Vedlegg 1. Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet
«Hvilke strategier og ideer har Årdal kommune for å motvirke befolkningsnedgang?»

Hei! Har du lyst til å være med i et forskningsprosjekt? Vi ønsker å finne ut hva som gjøres for å forhindre befolkningsnedgangen i Årdal kommune. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I dette prosjektet vil vi finne ut hva som gjøres for å forhindre befolkningsnedgang i Årdal kommune. Vi har lyst å snakke med politikere, planleggere eller andre med sentrale posisjoner i Årdal kommune.

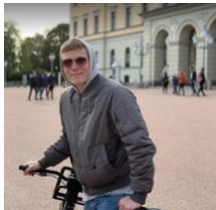
Vi vil for eksempel stille deg spørsmål som:

- **Kan du si noe om hva de viktigste oppgavene til en kommunedirektør er?**
- **Hvilken rolle har du inn mot tilflytningsarbeidet som gjøres i kommunen?
(Til kommunedirektør)**
- **Det kommer frem av Årdals handlingsplan 2021 at man ønsker å bremse befolkningsnedgangen i de kommende årene. Hvorfor er dette så viktig?**
- **Hvilke grep kan tas for å gjøre kommunen mer attraktiv som bostedskommune?
(Til ordfører og tilflytterkontor)**

Dette prosjektet er et forskningsprosjekt som vil utgjøre min masteroppgave ved Høgskolen Vestlandet (HVL).

Hvem leder forskningsprosjektet?

Forskeren heter Nicolay Aall Tveit

Veileder Gro Marit Grimsrud vil også ha tilgang til datamateriell (Tlf. 57676202, epost: Gro.Marit.Grimrud@hvl.no)

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi spør deg om å delta fordi du sitter med politisk innflytelse og/eller kunnskap i kommunen som vi ser på som relevant for forskningsspørsmålet.

Hvis du har lyst å være med i forskningsprosjektet, må du skrive under på siste ark i dette brevet, og da vil vi ta kontakt med deg.

Hva betyr det for deg å delta?

Hvis du har lyst å delta i forskningsprosjektet, vil vi ha et intervju med deg. Et intervju er en samtale der vi stiller deg forskjellige spørsmål. Spørsmålene vil handle om din kunnskap om hva som gjøres i Årdal for å forhindre befolkningsnedgang.

Nicolay Aall Tveit vil være med under intervjuet, og vi vil gjøre lydopptak av intervjuet.

Intervjuet vil ta ca. 20 minutter.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det betyr at du kan velge selv om du har lyst å være med eller ikke. Ingen andre kan velge dette for deg. Det er bare du som kan samtykke. Samtykke betyr at du sier at du synes noe er greit.

Hvis du vil delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Det betyr at det er lov å ombestemme seg, og det er helt i orden. All informasjon om deg vil da bli slettet.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller om du først sier «ja» og så «nei». Ingen vil bli sur eller lei seg, og det vil ikke ha noe å si for jobben din.

Ditt personvern- Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke informasjonen om deg til å finne ut hvordan det arbeides for å hindre befolkningsnedgangen i Årdal kommune, og i hvilken grad arbeidet virker.

Vi vil ikke dele din informasjon med andre. Det er bare forsker (Nicolay Aall Tveit) og veileder (Gro Marit Grimsrud) som har tilgang til informasjonen.

Vi passer på at ingen kan få tak i informasjonen som vi samler inn om deg.

Vi lagrer all informasjon på en sikker datamaskin.

Vi sletter lydopptak fra intervjuet når vi har skrevet ned alt som vi har snakket om.

Vi følger loven om personvern.

I oppgaven vil du kunne være identifiserbar, personopplysninger kan publiseres, som hvor lenge du har bodd der, sivilstatus osv.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Vi er ferdig med forskningsprosjektet mai. 2022.

Hvis det er aktuelt, vil du kunne gjenkjennes i oppgaven, gjennom din stilling og engasjement.

Dine rettigheter

Hvis det kommer frem opplysninger om deg i det som vi skriver, eller har i dokumentene våre, har du rett til å få se hvilken informasjon om deg som vi samler inn. Du kan også be om at informasjonen slettes slik at den ikke finnes lenger. Dersom det er noen opplysninger som er feil kan du si ifra og be forskeren rette dem. Du kan også spørre om å få en kopi av få informasjonen av oss. Du kan også klage til Datatilsynet dersom du synes at vi har behandlet opplysningene om deg på en uforsiktig måte eller på en måte som ikke er riktig.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler informasjon om deg bare hvis du sier at det er greit og du skriver under på samtykkeskjemaet.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål om studien, kan du ta kontakt med Nicolay Aall Tveit (tlf. 90367898)

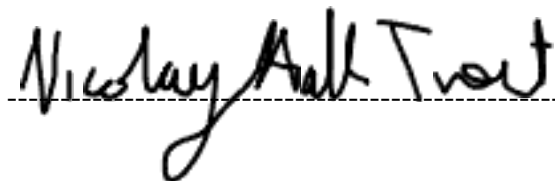
Norsk senter for forskningsdata (NSD) har sagt at det er greit at vi gjør dette forskningsprosjektet.

Hvis du lurer på hvorfor NSD har bestemt dette, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Nicolay Aall Tveit

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hvordan motvirke befolkningsnedgang i Årdal kommune?* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i personintervju
- at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes. Som hvor lenge jeg har bodd her, sivilstatus osv – hvis aktuelt
- at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt, til masterprosjektet – hvis aktuelt

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2. Intervjuguide- Hanne Stedje (Tilflytterkontoret)

Innledning

- **Takk! – Takke respondenten for at de stiller opp**
  - **Hvorfor? – Fortelle hva formålet med intervjuet er**
  - **Anonymitet? – Fortelle hvordan dataene blir behandlet. Avklare tillatelse til å ta opp intervjuet.**
  - **Innhold – Kort gjennomgang av hva intervjuet skal handle om.**
  - **Tid – Hvor lang tid kan respondenten regne med at intervjuet tar?**
1. **Når ble tilflytterkontoret etablert og hva var bakgrunnen til dette?**
  2. **Er tilflytterkontoret et tidsavgrenset prosjekt eller varig tiltak?**
  3. **Hva er de viktigste oppgavene til tilflytterkontoret? - Hvordan jobber dere med disse?**
  4. **Hvilke, om noen, oppgaver har Årdals ambassadører?**
    - **Hvorfor har dere valgt å ha ambassadører?**
  5. **Hvordan velger dere ut hvem som skal være ambassadører?**
  6. **Hva er ditt inntrykk av de viktigste grunnene til at tilflyttere velger Årdal? Arbeid, familie, natur etc.**
  7. **Årdalsguiden og kommunens nettsider bruker aktivt bilder av natur. Hvor viktig er naturen som trekkplaster etter din mening? Turisme kontra fastboende**

8. **Hva tenker du om Årdal som bosted for folk som ikke har særlige interesser av natur og friluftsliv? Hvorfor**

9. **Er det spesielle grupper dere helst ønsker skal flytte til bygden? - Hvorfor nettopp disse?**
  - **Hvordan jobber dere for å få tak i akkurat disse gruppene?**

10. **Er det noen aktører dere samarbeider spesielt med i tilflytningsarbeidet?**
  - **Hvorfor, og hva bidrar de med?**

11. **Har dere noen indikasjon på om tilflytterkontorets arbeid virker på tilflyttingen? Evt. Hva virker og hvordan?**

12. **Er det noe annet dere som tilflytterkontor kunne gjort for å tiltrekke dere innbyggere?**

13. **Er det andre ting kommunen eller andre kunne ha gjort for å gjøre det mer attraktivt å bosette seg i Årdal? Altså som ikke tilflytterkontoret har ressurser eller mandat til å gjøre.**

14. **Er det noen spørsmål vi ikke har stilt/er det noe annet som, etter din mening, er viktig å vite?**

Avslutning

- **Hvis du skulle trekke ut tre ting som du mener er det viktigste vi har snakket om, hva ville det vært?**
- **Er det noe mer du vil si eller legge til?**
- **Kan vi kontakte deg igjen hvis det blir aktuelt? (teste ideer) • Er det noen andre du mener jeg bør snakke med om dette temaet?**
- **Tusen takk for at du stilte opp!**

Vedlegg 3. Intervjuguide- Hilmar Høl (Ordfører)

Innledning (Huske å sjekke at utstyr fungerer!)

- **Takk! – Takke respondenten for at de stiller opp**
  - **Hvorfor? – Fortelle hva formålet med intervjuet er**
  - **Anonymitet? – Fortelle hvordan dataene blir behandlet. Avklare tillatelse til å ta opp intervjuet.**
  - **Innhold – Kort gjennomgang av hva intervjuet skal handle om.**
  - **Tid – Hvor lang tid kan respondenten regne med at intervjuet tar?**
-
- 1. Det fremkommer av Årdals handlingsplan 2021 at man ønsker å bremse befolkningsnedgangen i de kommende årene. Hvorfor er dette så viktig? (Kommuneøkonomiske, praktiske eller ikke-økonomiske årsaker)**

  - 2. Hvilke grep tas for å gjøre kommunen mer attraktiv som bostedskommune? Hva er begrunnelsen for disse grepene?**

  - 3. Årdal har jobbet med dette i flere år. Kan du fortelle meg kort hvordan dere har jobbet med dette tidligere, og hvilke resultater dere mener å ha oppnådd?**
    - a. Hva mener du var hovedårsaken til at det virket eller ikke virket?**

  - 4. Tilflytterkontoret har en sterk rolle i dette arbeidet. Hvordan er dette finansiert? Egne midler, fylkeskommune og stat?**

  - 5. Det pekes på stor nedgang i folketall for dem som er mellom 18 og 29 år, derfor skal det legges til rette for utdanning i Årdal. Hvilke utdanningstilbud legger/vil dere legge til rette for og hvorfor nettopp denne utdanningen?**

  - 6. Det pekes også på å skape arbeidsplasser for nyutdannede. Hvilke arbeidsplasser er det snakk om og hvordan skape disse? Ikke nok arbeidsplasser idag?**

7. Det pekes på å legge til rette for eiendomsinvestorer og utbyggere i kommunen. Hvordan er interessen for dette og hva menes med å «legge til rette»?
8. Settes det inn noen økonomiske insentiver for å lokke folk til å bosette seg i Årdal? Hvordan ser du for deg at disse skal virke? Hvorfor valgt foran andre insentiver?
9. Og hvorfor er det maksimal eiendomsskatt i kommunen (5,00 promille i følge ssb)? Fordeler/ulemper ved dette
10. Det har vært hevdet at slike tilflyttingskampanjer ikke har noen virkning – eller at de til og med virker mot sin hensikt – Ville det ikke vært bedre for Årdal å planlegge for en synkende befolkning i stedet for å bruke penger på tilflytterkontor?
Hva er dine tanker om dette?
11. Er det noen aktører dere samarbeider spesielt med i tilflytningsarbeidet?
12. Er det noen spørsmål vi ikke har stilt/er det noe annet som, etter din mening, er viktig å vite?

Avslutning

- Hvis du skulle trekke ut tre ting som du mener er det viktigste vi har snakket om, hva ville det vært?
- Er det noe mer du vil si eller legge til?
- Er det noen andre du mener jeg bør snakke med om dette temaet?
- Kan vi kontakte deg igjen hvis det blir aktuelt? (teste ideer)
- Tusen takk for at du stilte opp!

Vedlegg 4. Intervjuguide- Stig Stark-Johansen (Kommunedriektør)

Innledning

- **Takk!** – Takke respondenten for at de stiller opp
- **Hvorfor?** – Fortelle hva formålet med intervjuet er
- **Anonymitet?** – Fortelle hvordan dataene blir behandlet. Avklare tillatelse til å ta opp intervjuet.
- **Innhold** – Kort gjennomgang av hva intervjuet skal handle om.
- **Tid** – Hvor lang tid kan respondenten regne med at intervjuet tar?
  1. **Kan du si noe om hva de viktigste oppgavene til en kommunedirektør er?**
  2. **Hvilken rolle har du inn mot tilflytningsarbeidet som gjøres i kommunen?**
  3. **På hvilken måte er befolkningsnedgang et problem for kommunen?**
  4. **Er det slik at dere satser mer på noen målgrupper enn andre når det gjelder å få folk til bygden? Hva syns du om dette?**
  5. **Hva tenker du om ressursene som brukes på tilflytterkontoret, er det verdt pengene? Hvordan kunne de alternativt vært brukt?**
  6. **Hva tenker du rundt det at man eventuelt heller burde prøve å tilpasse seg en synkende befolkning, heller enn å jage etter stigning i folketall?**

Avslutning

- **Hvis du skulle trekke ut tre ting som du mener er det viktigste vi har snakket om, hva ville det vært?**
- **Er det noe mer du vil si eller legge til?**
- **Kan vi kontakte deg igjen hvis det blir aktuelt? (teste ideer)**
- **Tusen takk for at du stilte opp!**

